

22981331

OSLO STATSDVOKATEMBETER

Pb 8021, Dep.

0030 OSLO

Tlf: 22 98 13 00

Fax: 22 98 13 31

TELEFAX

TIL: Moss PD
ATT:
FAX.NR: 75154105
FRA: Anne M. Katteland
DATO: 17.12.09
Ant. sider (inkl. denne): 35

Sendes både pr. post og fax:

Sendes kun pr. fax:

Melding:

22981331

**Påtalemyndighetens uttalelse
til
Fredrik Ludvig Fasting Torgersens
begjæring av 17. juli 2007
om
gjenåpning av straffesak
pådømt av
Eidsivating lagmannsrett 16. juni 1958**

Oslo statsadvokatembeter, 17. desember 2009

Anne Margrete Katteland
statsadvokat

22981331

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side
DEL I: INNLEDNING	
Historikk	3
Påtalemyndighetens arbeid og videre disposisjon for uttalelsen	4
DEL II: BEMERKNINGER TIL TORGERSENS HOVEDANFØRSLER	5
Inhabilitet	5
Anmeldelsen til Spesialenheten	5
Bevisvurderinger i straffesaker – knyttet opp mot de tre tekniske bevis	13
DEL III: BEMERKNINGER TIL TORGERSENS ØVRIGE ANFØRSLER	19
1. Skriv av 17.7.07 fra advokat Moss – Krav om ny behandling	19
2. Skriv av 5.9.08 fra professor Eskeland – Gjenopptakelseskommisjonens sviktende grunnlag for å avslå kravet om gjenopptakelse	21
3. Skriv av 2.12.08 m/vedlegg fra advokat Moss vedrørende DNA	27
4. Skriv av 11.3.09 fra professor Eskeland – Nye dokumenter	27
5. Skriv av 24.4.09 fra professor Eskeland – Barnålbeviset	28
6. Skriv av 13.05.09 fra advokat Moss – Avsluttende bemerkninger	28
7. Skriv av 5.10.09 fra professor Eskeland – artikler fra dagspressen – Torgersen 75 år 1. oktober 2009	31
DEL IV: BEMERKNINGER TIL OVERSENDELSE FRA KOMMISJONEN	34
Avhør av Bjørg Njaa av 6.11.09	
PÅTALEMYNDIGHETENS KONKLUSJON	34

22981331

DEL I: INNLEDNING

Historikk

Fredrik Ludvig Fastling Torgersen ble den 16. juni 1958 domfelt av Eidsivating lagmannsrett for forsøk på voldtekt, drap og mordbrann.

Torgersen har etter dette fremsatt 5 begjæringer om gjenopptakelse av dommen. Den første allerede i forbindelse med anken til Høyesterett i 1958. Denne ble i juli 1959 stilt i bero etter begjæring fra Torgersen og således ikke realitetsbehandlet av lagmannsretten. Det foreligger imidlertid et utkast til en beslutning fra lagmannsretten om å forkaste gjenopptakelsesbegjæringen.

De to neste begjæringene av hhv 22. mars 1973 og 17. november 1997 ble begge forkastet ved behandling i lagmannsretten, jf Eidsivating lagmannsretts kjennelse av 27. juni 1975 og Borgarting lagmannsrett kjennelse av 18. august 2000. Torgersen påkjærte avgjørelsene til Høyesteretts kjæremålsutvalg, som forkastet kjæremålene ved kjennelser av hhv 31. mai 1976 og 28. november 2001, jf Rt 2001/1521.

Den fjerde begjæringen om gjenopptakelse, heretter kalt 2004-begjæringen, ble fremmet av Torgersen 25. februar 2004 overfor Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, heretter omtalt som kommisjonen. Ved kommisjonens avgjørelse av 8. desember 2006 ble begjæringen ikke tatt til følge.

Torgersen har nå fremsatt krav om ny behandling overfor kommisjonen, jf begjæring om gjenåpning av 17. juli 2007, heretter kalt 2007-begjæringen. Begjæringen med vedlegg ble oversendt fra kommisjonen til påtalemyndigheten for uttalelse 19. mai 2009. Undertegnende, som avga påtalemyndighetens uttalelse i forbindelse med 2004-begjæringen, er også denne gang utpekt av Oslo statsadvokatembeter til på vegne av påtalemyndigheten å avgi uttalelse til 2007-begjæringen.

Hva gjelder sakens tidligere behandling og omfang, vises det i all hovedsak til min tidligere uttalelse av 2. desember 2005. Som det fremgår der har tidligere begjæringer vært svært omfattende og detaljrike og påtalemyndigheten har avgitt grundige uttalelser til hver enkelt begjæring. Avgjørelsene avsagt av hhv lagmannsrett og Høyesterett og sist av kommisjonen har også vært svært grundige og omfattende i sin gjennomgang av saken og begrunnelse for sine avgjørelser. I tillegg har en rekke sakkyndige, både rettsoppnevnte og privatantatte, avgitt uttalelser i saken. Disse har i all hovedsak vært knyttet til sakens tekniske bevis som det også, i tillegg til den skriftlige saksbehandling, har vært avholdt muntlige høringer om både for Høyesterett og for kommisjonen. Torgersen har underveis blitt bistått av en rekke forsvarere og andre støttespillere, som også har fortratt en grundig gjennomgang av saken og dens behandling i rettssystemet.

Som det også fremgår av forrige uttalelse kan man etter dette konstatere at saken har vært gjennomgått til minste detalj og vært behandlet gjentatte ganger i rettssystemet og sist, men ikke minst, av kommisjonen som kom med sin avgjørelse av saken så sent som 8. desember 2006.

22981331

Påtalemyndighetens arbeid og videre disposisjon for uttalelsen

2007-begjæringen innholder ingen nye anførsler i forhold til det som tidligere har vært anført som gjenopptakelsesgrunner. Jeg oppfatter 2007-begjæringen slik at den heller ikke pretenderer å komme med nye anførsler i forhold til 2004-begjæringen. Det som anføres er at kommisjonen har tatt feil, bevisst og/eller ubevisst, på alle sentrale punkter når det gjelder sakens fakta. Disse feilene anføres å være grunnleggende og av avgjørende betydning for gjenopptakesspørsmålet. Det anføres på den bakgrunn at dersom kommisjonen hadde bygd på riktige faktiske forutsetninger, ville saken uten tvil blitt gjenopptatt ved kommisjonens avgjørelse av 8. desember 2006. 2007-begjæringen er, i realiteten, en begjæring om omgjøring av kommisjonens avgjørelse i 2006.

2007-begjæringen står således ikke på egne ben, og jeg legger til grunn at kommisjonen ved behandling av denne vil være godt kjent med 2004-begjæringen, påtalemyndighetens uttalelse av 2. desember 2005 til denne og kommisjonens vurderinger i avgjørelsen av 8. desember 2006.

Det presiseres at påtalemyndighetens uttalelse av 2. desember 2005, for det alt vesentligste, fortsatt er dekkende for påtalemyndighetens syn på anførselene i 2004-begjæringen. For øvrig vises det til kommisjonens vurderinger og avgjørelse av 8. desember 2006, som påtalemyndigheten for det alt vesentligste slutter seg til.

2007-begjæringen består av flere skriv med vedlegg, jf oversendelsen fra kommisjonen av 19. mai 2009. Disse skrivenes er forfattet delvis av advokat Erling Moss og delvis av professor Ståle Eskeland, uten at disse synes koordinert. Enkelte temaer er behandlet av begge og til dels flere ganger underveis i de forskjellige skriv. Jeg vil derfor først ta for meg det jeg oppfatter som Torgersens hovedanførsler, jf del II. Deretter vil jeg ta for meg hvert enkelt skriv og fortløpende bemerke de resterende anførsler, jf del III.

Det har tidvis vært vanskelig å forstå hva som konkret/egentlig anføres i forhold til det som skrives. For det tilfelle at jeg har utelatt å komme med bemerkninger til anførsler som kommisjonen mener er av betydning, er jeg mer enn villig til å komme med en tilløpssuttalelse. Jeg legger imidlertid til grunn at herværende uttalelse, sammenholdt med min uttalelse av 2. desember 2005, for det alt vesentligste er dekkende for påtalemyndighetens syn på Torgersens begjæring om gjenopptakelse av dommen fra 16. juni 1958.

22981331

DEL II: BEMERKNINGER TIL TORGERSSENS HOVEDANFØRSLER

HABILITET

Torgersen krever at den nye behandlingen av saken i kommisjonen skal behandles med nye medlemmer. Han anfører at det må oppnevnes scttekommisjon til behandling av den nye begjæringen da kommisjonsmedlemmene som deltok i avgjørelsen av 8. desember 2006 er inhabile.

Kommisjonen har selv behandlet spørsmålet om habilitet og la i sin avgjørelse av 12. oktober 2007 til grunn at den var kompetent til å avgjøre habilitetsspørsmålet og at de aktuelle kommisjonsmedlemmene ikke var inhabile.

Vedtaket ble påklaget til Justisdepartementet som 15. november 2007 avviste klagen under henvisning til at det ikke forelå klageadgang.

Torgersen reiste 4. desember 2007 sivil sak ved Oslo tingrett mot kommisjonen med påstand om at dens nåværende medlemmer og varamedlemmer var inhabile. Problemstillingen for retten ble om det er adgang til å gå til sivil søksmål om prosessledende avgjørelse truffet av kommisjonen i forbindelse med behandling av en gjenopptakelsesbegjæring. Oslo tingrett avviste saken og Torgersens anke både til lagmannsretten og Høyesterett ble forkastet hva gjaldt dette spørsmålet. Høyesteretts ankeutvalg fant at det ikke var tilstrekkelig behov for å tillate en sivilrettslig prøving av kommisjonens habilitetsavgjørelse fordi dette kunne tas opp i forbindelse med eventuell domstolprøving av kommisjonens vedtak i gjenopptakessaken når dette foreligger. Det ble i denne forbindelse vist til tvistemålsloven § 54 og § 1-3, jf Høyesteretts avgjørelsen av 19. november 2008 (Rt 2008/1571).

Den faktiske situasjonen i dag, slik jeg har forstått det, er at Torgersens begjæring vil bli behandlet av nye medlemmer idet de medlemmene som behandlet saken i 2006 har sittet ut sine perioder, jf straffeprosessloven § 395 annet ledd, og nye medlemmer er utnevnt. Dette gjelder også for tidligere leder av kommisjonen, Janne Kristiansen.

På denne bakgrunn legger jeg til grunn at spørsmålet om habilitet ikke lenger er relevant og vil ikke komme med ytterligere bemerkninger til denne delen av begjæringen.

ANMELDELSEN TIL SPESIALENHETEN

Etter at kommisjonen ved avgjørelse av 8. desember 2006 ikke tok Torgersens begjæring av 2004 til følge, anmeldte han den 2. januar 2007 samtlige kommisjonsmedlemmer som hadde behandlet saken, samt utreder i kommisjonen Magne Svor, førstestatsadvokatene Lasse Qvigstad og Jørn Maurud, samt undertegnede til Spesialenheten for politisaker.

Det ble åpnet etterforskning i saken 19. februar 2007 og leder av kommisjonen Janne Kristiansen og undertegnede ble innkalt til avhør. Janne Kristiansen ønsket av prinsipielle grunner ikke å forklare seg for Spesialenheten. I den forbindelse ble det fra kommisjonen utarbeidet et notat, datert 23. mai 2007, som omhandlet de punkter som anmeldelsen gjaldt.

Torgersen anfører at hovedgrunnen til 2007-begjæringen er det som fremkommer i notatet av 23. mai 2007 til Spesialenheten fra kommisjonen.

22981331

I anmeldelsen til Spesialenheten ble det hevdet at det i kommisjonenes avgjørelse av 8. desember 2006 og i statsadvokatens uttalelse av 2. desember 2005 var avgitt bevisst feilaktige uttalelser og at det var fusket med bevis. Jeg forstår Torgersen slik at han nå anfører at de forhold som ble anmeldt til Spesialenheten for det første er innrømmet av kommisjonsleder Janne Kristiansen (og for så vidt av påtalemyndigheten) og for det andre at disse forhold er av en slik art at de er avgjørende for spørsmålet om gjenopptakelse.

Det er for så vidt riktig at de faktiske forhold til dels er "innrømmet" av både kommisjonen og påtalemyndigheten. Det er imidlertid ikke riktig at dette er bevisst feilaktig uttalelser eller bevisfusk, verken fra kommisjonen eller påtalemyndighetens side. Det er videre langt fra riktig at dette er forhold som er av en slik art at de har vært avgjørende for påtalemyndighetens uttalelse eller kommisjonens avgjørelse.

Spesialenheten avgjorde saken ved vedtak av 11. juni 2007. Saken ble for samtlige anmeldte henlagt fordi intet straffbart forhold anses bevist. Spesialenheten fant ikke grunnlag for straffbare forhold. Det fremgår av innstillingen til vedtaket at de forhold som ble tatt opp i anmeldelsen anses, etter Spesialenhetens vurdering, å ligge innenfor det som må påregnes av slik unøyaktighet i en sak av denne størrelsesorden og karakter, og må således ligge langt utenfor det som kan vurderes som straffbart i forhold til straffeloven § 120 og/eller § 325 nr 1.

Spesialenhetens vedtak ble av Torgersen påklaget til riksadvokaten ved brev av 21. juni 2007, samtidig med at det ble fremsatt inhabilitetsinnsigelser mot riksadvokaten. Justisdepartementet besluttet 2. august 2007 at riksadvokaten ikke var inhabil til å behandle klagesaken og at det ikke var grunnlag for å oppnevne setteriksadvokat.

Riksadvokaten tok ikke klagen til følge, jf riksadvokatens avgjørelse av 15. oktober 2007. Fra avgjørelsen hitsettes:

"Riksadvokaten har kommet til at det ikke er grunnlag for å omgjøre Spesialenhetens henleggelsesvedtak, og kan i det all vesentligste slutte seg til vurderingene i innstillingen av 8. juni 2007, som det er vist til i vedtaket av 11. juni d.å. Det er riktignok påpekt enkelte feil og unøyaktigheter i kommisjonenes avgjørelse og statsadvokatens uttalelse, men slik saken er opplyst er det etter riksadvokatens vurdering ikke grunnlag for mistanke om at noen av de anmeldte har gitt en bevisst uriktig saksfremstilling eller at de på annen måte har begått et straffbart forhold ved behandlingen av gjenopptakelsesbegjæringen. Rent generelt kan bemerkes at i fremstillinger av faktum i så omfattende saker vil det lett oppstå enkelte unøyaktigheter, og etter riksadvokatens syn ligger de fortliggende både etter sin art og omfang godt innenfor det som må anses for påregnelig. Anmeldelsen og klagen syns i første rekke å innholde argumentasjon mot kommisjonens avgjørelse i gjenopptakelsessaken, og fremstår som et angrep på denne, fremsatt av en som er uenig i konklusjonen."

Til tross for den vurdering som er gjort av både Spesialenheten og riksadvokaten opprettholder Torgersen i sin begjæring at de påviste feil og unøyaktigheter i kommisjonenes avgjørelse og statsadvokatens uttalelse, er av en slik art at kommisjonen må omgjøre sin avgjørelse og gjenoppta dommen fra Eidsivating lagmannsrett i 1958.

22981331

Jeg vil derfor ta for meg de anmeldte forhold:

1. Påstand om "bevisjuks" i tilknytning til behandling av Torgersens anførsel om underslag av vitneforklaringene til Gerd Kristiansen med flere:

I 2004-begjæringen var det anført at påtalemyndigheten og/eller politiet under saken i 1958 undersøkte vitneforklaringene avgitt 12. juni 1958 til hhv Gerd Kristiansen, Ragna Noreng og Ruth Klausen, jf originaldokumentene dok 92. Av både min uttalelse og kommisjonens avgjørelse fremgår det at man ikke er enig i dette og at man legger til grunn at forsvarer var kjent med vitnet Gerd Kristiansen under hovedforhandlingen i 1958. Ett av argumentene til støtte for dette syn er at vitnet Gerd Kristiansen var omtalt i media, nærmere bestemt i en artikkel i Aftenposten 12. juni 1958. Torgersen hevdet at artikkelen i Aftenposten refererer seg til et avhør av Eva Karin Larsen, som også er avhørt av politiet 12. juni 1958, og ikke Gerd Kristiansen.

Det anføres at påtalemyndigheten og kommisjonens gjengivelse av avisartikkelen er et forsøk på å tildekke realitetene om at vitneforklaringene ble underslått.

Jeg finner det hensiktsmessig å hitsette den delen av min uttalelse som omhandler denne anførselen, jf min uttalelse av 2. desember 2005 del II grunnlag 2 på side 7 flg.:

”

Grunnlag nr 2:

Det anføres at påtalemyndigheten og/eller politiet, undersøkte politiforklaringer fra vitnene Ragna Noreng og Ruth Klausen.

Dette ble anført i gjenopptakelsessaken fra 1997-2001, og ble behandlet av både Borgarting lagmannsrett og Høyesteretts kjæremålsutvalg. Det vises i denne forbindelse til Borgarting lagmannsretts kjennelse av 18. august 2000 side 43 (Bind II side 274) og Rt 2001/152, I side 1543 (Bind II side 345). Fra Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse hitsettes:

”Utvalget slutter seg også til lagmannsrettens oppfatning om at det ikke er holdepunkter for å anta at statsadvokat Dorenfeldt holdt dokumentene vedrørende Gerd Kristiansen unna forsvareren, og at det for øvrig må anses utelukket at en eventuell bevisførsel om forholdet under hovedforhandlingen kunne hatt betydning for skyldspørsmålet. Utvalget bemerker at lagmannsretten har pekt på at Torgersen under hovedforhandlingen ikke bare hadde utpekt Gerd Berg som den ukjente Gerd han hadde forklart seg om til politiet og retten, men at Torgersen og Gerd Kristiansen kjente hverandre fra oppveksten, og at hun da vanskelig kunne tenkes å være den ukjente Gerd. I kjæremålsklæringen pekes det på at Torgersen av denne grunn selv mener at Gerd Kristiansen ikke kan være den rette Gerd, men at dette ikke kan være avgjørende. Forsvareren viser i denne forbindelse til at Torgersen ikke kjente henne igjen på Kafé Hjerterum om kvelden den 6. desember 1957. Hvorvidt han kjente henne igjen, er etter utvalgets oppfatning uvisst, hun kjente i hvert fall ham igjen. Utvalget finner det under enhver omstendighet utelukket at Torgersen skulle ha møtt Gerd Kristiansen i byen, tatt henne med hjem og tilbrakt en times tid sammen med henne hjemme og derpå fulgt henne tilbake til sentrum, uten å bli klar over hvem hun var. Det er også grunn til å peke på at Torgersen under den rettslige forundersøkelsen bekreftet at den ukjente Gerd hadde vært med ham hjem tidligere. I politiavhør i mars 2000 forklarte Torgersen at hun hadde vært med ham hjem én gang før.”

Påtalemyndigheten slutter seg til de vurderinger som her er foretatt. Det er ikke fremkommet noe som endrer denne vurdering.

22981331

I tillegg til de momenter Kjæremålsutvalget påpeker, vises det også til at det fra avisreferat fra Aftenposten 12. juni 1958 fremkommer at en ny "Gerd" dukker opp. Det fremkommer videre av artikkelen at påtalemyndigheten og forsvarer ville avvente resultatet av avhøret med Gerd før man tok standpunkt til om hun skulle avhøres i retten. Se om dette Borgarting lagmannsretts kjennelse av 18. august 2000 side 44 (Bind II side 275). Dette referatet viser klart at forsvarer var orientert om disse nye opplysningene om Gerd Kristiansen.

Det kan også vises til at Torgersen i sin forklaring til politiet av 7. desember 1957, jf dok 6, forklarer at han kjente Gerd fra dansefester han hadde vært på. På denne bakgrunn er det ingen grunn til å tvile på Torgersens egen oppfatning om at han ikke tror at "hans" Gerd kan være Gerd Kristiansen. Det er således helt utenkelig at Gerd Kristiansen kan være den ukjente Gerd ettersom Torgersen og Gerd Kristiansen kjente hverandre fra oppveksten.

I "Bevisene i Torgersensaken" side 476 pkt 6.9, stilles spørsmålet om hvorfor ikke Gerd Kristiansen, Ragna Noreng og Ruth Klausen ble ført som vitner, og det hevdes da også her at advokat Blom ikke hadde kjennskap til dem. Nytt i denne delen av begjæringen, og for så vidt også i forhold til tidligere gjenopptakelsessaker, er at det hevdes at forklaringene til blant annet Ragna Noreng og Ruth Johanne Klausen ikke ligger i det kopisettet man anlar at forsvarer hadde. Dette skal underbygge påstanden om at advokat Blom ikke hadde kjennskap til disse.

Påtalemyndigheten bemerker først og fremst at det kan være mange grunner til at disse dokumentene ikke ligger i duplikatsaken. Det er på det rene at dette var dokumenter som ble produsert under hovedforhandlingen. Det er således ikke sikkert at advokat Blom har lagt disse inn i den kopisaken han hadde. Det er videre intet krav om at politi eller påtalemyndighet skal oppdatere en kopisak etter at rettsforhandlingene er avsluttet, og vi vet ingenting om i hvilken grad dette har blitt gjort. Videre vises til at saken gjennom tidene har vært utlånt til en rekke personer.

Avisreferatet i Aftenposten viser klart at forsvarer var kjent med vitnet Gerd Kristiansen og det foreligger ikke noe som tilsier at statsadvokat Dorenfelt ikke skulle gi forsvarer kopi av disse forklaringene. I tillegg til dette finner jeg grunn til å påpeke at forklaringene til Noreng og Klausen ikke inneholder opplysninger som ikke indirekte fremkommer gjennom spørsmål og svar fra Gerd Kristiansen i hennes første forklaring til politiet den 11. juni 1958. Denne ligger i hvert fall i duplikatsettet, og vi må uansett kunne legge til grunn at forsvarer har gjort seg kjent med denne.

For øvrig vises til at Ragna Noreng kun forklarte seg om at Gerd Kristiansen var skadet, og ikke om at hun satt Gerd i forbindelse med den Gerd som Torgersen skulle vært sammen med. Når det gjelder Ruth Klausens forklaring, vises til at hun i avhør 16. april 1999 ikke kunne bekrefte sin opprinnelige forklaring fra 1958, jf sakens dok 260/3. Hun mener nå at Gerd ikke kan ha forklart dette til henne, men må ha forklart dette til Ragna Noreng, noe som igjen ikke stemmer med forklaringene fra 1958.

Det er ingen holdepunkter for påstandene om at statsadvokat Dorenfelt skal ha undersøkt politiforklaringene til Klausen og Noreng. Påtalemyndigheten kan derfor ikke se at det på denne bakgrunn finnes grunnlag for gjenopptakelse etter reglene i § 391 nr 1.

Som det fremkommer viser jeg, i likhet med hva Borgarting lagmannsrett gjorde i 2000, til en avisartikkel i Aftenposten av 12. juni 1958 hvor det fremkommer at en ny "Gerd" dukker opp. Jeg anfører på den bakgrunn, som ett av flere momenter, at avisartikkelen viser at forsvarer var orientert om opplysningene om Gerd Kristiansen.

Torgersen anfører, som nevnt, i anmeldelsen til Spesialenheten at det ikke er Gerd Kristiansen avisartikkelen i Aftenposten henviser til, men forklaringen til en annen ung jente ved navn Eva Karin Larsen, jf avhør av henne i originalsaken dok 96, som ble avhørt samme dag, altså 12. juni 1958, som Gerd Kristiansen. Torgersen viser i denne forbindelse til en artikkel i Handel og Sjøfartstidene den 12. Juni 1958. Det anføres at dette var både påtalemyndigheten og kommisjonen gjort kjent med tidligere og at det er en bevisst uriktig gjengivelse for å forsøke å tildekke realitetene.

22981331

Som jeg forklarte for Spesialenheten har jeg ikke sett denne sammenhengen all den tid det i artikkelen i Aftenposten blir brukt navnet "Gerd". Jeg ser imidlertid at Torgersen kan ha rett i at det er avhøret av Eva Karin Larsen som omtales. Jeg viser imidlertid til at det i Aftenposten refereres følgende (min understrekning):

"Det dreier seg om en ny "Gerd" som muligens skal kunne skaffe Fredrik Fasting Torgersen alibi for drapskvelden, idet hun skal kunne fortelle om en episode med besøk på hans værelse og sykling med ham til byen. Denne "Gerd" bærer imidlertid et annet navn, og det er spørsmål om hun ikke hadde sin opplevelse en annen kveld enn den som er aktuell i drapssaken."

Det som refereres om besøk på værelset til Torgersen en annen kveld enn drapsnatten stemmer med Eva Karin Larsens forklaring, jf dok 96. Imidlertid har hun ikke forklart om "sykling med ham til byen". Det er det imidlertid Gerd Kristiansen som får spørsmål om. Etter min oppfatning kan dette tyde på at Aftenposten blander sammen vitneforklaringene fra to unge piker (omtalt som "Gerd") som ble avhørt den 12. juni 1958. Den ene forklaringen opptatt av Gerd Kristiansen og den andre forklaringen opptatt av Eva Karin Larsen.

I sin klage av 21. juni 2007 over Spesialenhetens henleggelse viser Torgersen til en annen artikkel fra 12. juni 1958 fra Dagbladet, en artikkel jeg ikke tidligere har merket meg, hvor det står flg(min understrekning):

"Helt til siste stund fortsetter etterforskningen i denne store saken. Politiet har i hele natt vært i aksjon fordi et par nye henvendelser er kommet om den meget omtalte "Gerd". To unge piker er blitt utpekt - og politiet har avhørt dem, - men det synes ikke å være noen grunn til å tro at de har det minste med saken å gjøre."

Dette bekrefter nettopp det man er anmeldt for å ha hevdet, nemlig at Gerd-etterforskningen, og herunder avhørene av Gerd Kristiansen, ble omtalt i media. Min henvisning til artikkelen i Aftenposten var nettopp det poeng, at alle, både forsvarer, retten og media, ble holdt løpende orientert om den løpende etterforskningen som foregikk under saken.

Det fremgår klart av sakens dokumenter at politiet, også etter at Torgersen hadde plukket ut Gerd Berg som "sin" Gerd, fulgte opp de tips og henvendelser de fikk angående "Gerd", tok avhør og gjennomførte annen nødvendig etterforskning.

Det er ingen reelle holdepunkter for at denne etterforskningen ble unndratt forsvarers kunnskap.

Det brukes som "bevis" for at vitneforklaringene var unndratt forsvarer at disse vitnene ikke ble ført for lagmannsretten i 1958. Det er en enkelt forklaring på hvorfor Torgersen og forsvarer ikke førte Gerd Kristiansen, Ruth Klausen eller Ragna Noreng som vitner 12. juni 1958. På dette tidspunkt hadde Torgersen plukket ut Gerd Berg som "sin" Gerd. Dette holdt han fast ved helt til han 14 år senere innrømmer at dette var en løgn. Å føre enda en "Gerd", som også nektet for å ha vært sammen med Torgersen denne kvelden ville på ingen måte styrket saken for ham i 1958, heller motsatt. Det er således intet mistenkelig ved at disse vitnene ikke ble ført under hovedforhandlingen i 1958.

I tillegg kan bemerkes at når det gjelder forklaringen fra Ruth Klausen fra 12. juni 1958 kan det ikke stemme det hun forklarer om at Gerd Kristiansen lørdag 7. desember 1957 skal ha fortalt om Torgersen. Det var på dette tidspunkt ikke kjent at Torgersen var pågrepet og at han var mistenkt for drapet. Dette fremkommer først i avisene 9. desember 1957, og navnet Gerd

22981331

blir først nevnt 10. desember 1957. Videre vises til at det andre vitnet Ragna Nordeng ikke forbinder Gerd med Torgersen på noen måte.

Gerd Kristiansen forklarte, jf avhør 12. juni 1958, at hun var oppskaket på arbeidet etter at hun hadde lest om drapet i Skippergata og at hun var redd for å bli blandet opp i noe. Dette fordi navnet Gerd ble brukt og fordi hun nylig hadde hilst på Torgersen på Hjerterom. Det var dette hun hadde snakket om på arbeidet og Gerd Kristiansen hevdet for øvrig at det Ruth Klausen forklarte ikke medførte riktighet.

Ut over dette har jeg ikke ytterligere bemerkninger til de anførsler som fremmes knyttet til Gerd Kristiansen.

2. Påstand om "bevisfusk" fra kommisjonens side ved å unnlatte å behandle forholdene rundt Helga Paulsen og 0-dokumentene:

Torgersen har anmeldt kommisjonen for å ha unnlatt å nevne Helga Paulsens vitneforklaring og forholdene rundt denne i sin avgjørelse av 8. desember 2006. I notatet av 23. mai 2007 er det redegjort for hvorfor Helga Paulsen politiforklaring ikke eksplisitt er nevnt i avgjørelsen. Kommisjonen viser der til at problemstillingen rundt Helga Paulsens politiforklaring ikke var tatt opp som eget tema i 2004-begjæringen, jf "Bevisene i Torgersen-saken" skrevet av professor Ståle Eskeland. Kommisjonen bemerker at de har vært oppmerksom på hennes forklaring, men ikke funnet at dette var et tema som var så sentralt at det ble vurdert særskilt. Dette på bakgrunn av at Kommisjonen var av den oppfatning at forholdet omkring Helga Paulsens politiforklaring ble satt på plass i forbindelse med Torgersens 1997-begjæring som ble behandlet av Borgarting lagmannsrett i 2000 og av Høyesterett i 2001. Statsadvokaten slutter seg til dette og en eksplisitt behandling av forholdet ville ikke endret verken påtalemyndighetens konklusjon i vår uttalelse i 2005 eller kommisjonens avgjørelse i 2006.

Det vises for det første til Borgarting lagmannsretts behandling av Torgersens 1997-begjæring, jf kjennelse fra 2000 side 38, hvor forholdene rundt funnet av Helga Paulsens politiforklaring ble behandlet:

"Politiet fant i april 1999 på politihuset flere mapper med dokumenter med relasjon til Torgersen-saken. Dette er nærmere beskrevet i politirapport av 22. april 1999 fra spesialmedarbeider Tove Rita Jeppesen, oversendt lagmannsretten ved påtalemyndighetens brev av 4. mai samme år. Senere har lagmannsretten og forsvarer mottatt kopi av samtlige dokumenter i mappene.

En mappe merket "Torgersensak" inneholder dokumenter som har vært oppfattet som såkalte 0-dokumenter, dvs dokumenter beregnet for etterforskning, men ikke for irettføringen. Imidlertid inneholder den også dokumenter som etter dagens praksis klart ville vært gjort til ordinære saksdokumenter. Blå gjelder dette et politiavhør 7. desember 1957 kl 2000 av vitnet Helga Franciska Paulsen. Mappen inneholder også et notat av 7. desember 1957 om telefonhenvendelse samme dag kl 1600 til politiet fra Helga Paulsen."

På denne bakgrunn ble det fra forsvarer hevdet at tilbakeholdelsen av dokumentene var et straffbart forhold fra politiets side og at det forelå en ubetinget gjenopptakelsesgrunn etter straffeprosessloven § 391 nr 1.

Påtalemyndigheten anførte den gang at det forhold at politiavhøret av Helga Paulsen befant seg i 0-dokumentene, var uten betydning.

22981331

Jeg er enig i dette og viser til at det fremkommer av rettsboken fra 1958 at Helga Paulsen avga forklaring som vitne nr 59 under hovedforhandlingen i juni 1958. Hennes forklaring gikk da for lukkede dører idet vitnet skulle forklare seg om forhold som ville streife inn på privatlivet. Det er på den bakgrunn all grunn til å tro at opplysningene hun hadde om saken kom frem under dette vitneavhøret.

Problemstillingen ble grundig drøftet i Borgarting lagmannsretts kjennelse fra 2000, jf side 38- 42. Videre ble spørsmålet drøftet av Høyesterett i 2001 som uttalte flg:

"Når det gjelder de såkalte 0-dokumentene, dokumenter som opprettes i forbindelse med etterforskning, men som antas å være uten selvstendig interesse som saksdokument, er kjæremålsutvalget enig med lagmannsretten i at det i *grensetilfeller* vil måtte bero på en avveining mellom et dokumentets relevans for skyld- eller straffespørsmålet og i første rekke personvern hensyn hvorledes dokumentet skal håndteres. Utvalget er videre enig i at notatet om Helga Paulsen telefonhenvendelse, og avhøret av henne, etter praksis i dag skulle vært gjort til ordinære saksdokumenter. Utvalget er også enig i at dette formodentlig hadde vært riktig også i 1957/58, selv om det – som lagmannsretten understreker – nok har pågått en utvikling i retning av større innsynsrett for siktede på etterforskningsstadiet på bekostning av blant annet personvern hensyn, jf nåværende straffeprosesslov § 242, som var uten parallell i loven av 1887, og alminnelig utvikling i forvaltningsretten ellers.

Lagmannsretten har lagt til grunn at den skjønnsmessige vurdering som i sin tid ble gjort, sannsynligvis var utslag dels av at dokumentene ble ansett å være uten interesse i saken og dels av personvern hensyn, og at vurderingen ikke innebærer et straffbart forhold. Kjæremålsutvalget er enig i dette og i at det for øvrig kan utelukkes å ha hatt betydning for skyldspørsmålet at dokumentene ikke ble gjort kjent for siktede og forsvarer.

Det sentrale i Helga Paulsens forklaring var at hun synes å ha ansett A (Asbjørn Gulseth), som bodde i Skippergata 6 B, som drapsmannen. Hennes forklaring om dette i avhøret 7. desember 1957 ble etter alt å dømme gjentatt da hun møtte som vitne for lukkede dører under hovedforhandlingen. Oppfatningen om A som drapsmann har karakter av ren spekulasjon. Det er etter utvalgets mening ingen holdepunkter for å hevde, slik Torgersen gjør, at når avhøret ikke ble gjort kjent, medførte det at den rettslige forundersøkelsen ble ødelagt, så vidt forstås ved at man da ikke fikk konsentrert undersøkelsen om den riktige gjerningsmannen."

Jeg slutter meg til det som her er anført og det er ikke fremkommet noe som gjør at forholdet bør vurderes annerledes i dag.

Jeg forstår Torgersens herværende begjæring slik at det anføres at dersom kommisjonen hadde behandlet forholdet knyttet til Helga Paulsens forklaring, ville resultatet ha blitt gjenopptakelse. Det vises i denne forbindelsen til at det er brudd på EMK artikkel 6 at disse dokumentene ble holdt borte fra forsvarer, samt at det vises til Moen-utredningen.

Jeg finner ikke grunn til å gå nærmere inn på dette all den tid vitnet faktisk ble ført direkte for retten under hovedforhandlingen i 1958. Dette følger av rettsboken og er ikke omstridt.

3. Påstand om bevisfusk knyttet til påtalemyndighetens og kommisjonens omtale av "blod på de gule hanskene":

Det fremgår av påtalemyndighetens uttalelse side 81 pkt 8 at reaksjon på vannstoffperoksyd og benzidinreagens skyldes spor av blod som er for små til å kunne sees mot den brunlige bakgrunn. Torgersen hevder i anmeldelsen at dette innebærer en bevisst uriktig fremstilling av faktum, idet Kriminalpolitisen rapport av 22. februar 1958, dok 26, underbilag 14, sier

22981331

at det antas at reaksjonen skyldes spor av blod som er for små til å kunne sees mot den brunlige bakgrunn.

Det erkjennes at det i min uttalelse er uteglemt et "antas". Det fremgår imidlertid klart av uttalelsen fra hvilket dokument dette er hentet fra og er på ingen måte et bevisst forsøk på å villede leseren, men rett og slett en skrivefeil.

Det såkalte blodbeviset ble grundig drøftet i min uttalelse av 2. desember 2005 og i kommisjonens avgjørelse av 8. desember 2006. Det er imidlertid viktig å merke seg at bakgrunnen for drøftelsene er Torgersens påstand den gang og nå, om at fravær av blod på ham eller hans klær utelukker ham som gjerningsmann. Verken påtalemyndigheten eller kommisjonen er enig i denne konklusjonen. Det har imidlertid aldri vært hevdet at det ble funnet store mengder blod på domfelte eller hans klær, noe som kommer klart frem av de nevnte uttalelser. De gule hanskene er et av en rekke punkter som er nevnt i forbindelse med blodspor på Torgersen.

Flere forhold rundt "blodbeviset" er tatt opp i skriv av Eskeland av 5. september 2008 og vil bli nærmere drøftet senere i denne uttalelsen.

4. Påstand om bevisst tilpassing av begrepsbruken slipt/filt for å manipulere bevisene i saken vedrørende tannbittbeviset:

Det fremgår av anmeldelsen at så vel statsadvokaten som kommisjonen påstås å ha manipulert bevisene i saken idet en uttalelse fra Tore Solheim og Wenche Stene-Johansen verken er medtatt i påtalemyndighetens uttalelse eller i kommisjonens avgjørelse. Videre forstås Torgersens anmeldelse slik at han mener at bruken av begrepet "slipt" i stedet for "filt" om endringen som har skjedd med Torgersens tenner, er en bevisst tilpassing av begrepsbruken som er med på å manipulere bevisene i saken.

Som jeg også redegjorde for overfor Spesialenheten, har jeg behandlet uttalelsen fra Solheim og Stene-Johansen i den forstand at jeg har vist til redegjørelsen fra statsadvokat Frønsdal av 7. mars 2000, hvor rapporten, (bilag 13) ble drøftet. For øvrig er ikke Zalgen-modellen gitt større plass i min uttalelse da den ikke var et tema i Torgersens gjenopptakelsesbegjæring i 2004. Jeg viser forøvrig til statsadvokat Frønsdals grundige redegjørelse for Zalgen i skriv av 25. juni 2000 til Borgarting lagmannsrett.

Jeg finner for øvrig grunn til å bemerke at jeg ikke evner å se den bevismessige betydningen av om Torgersens manipulering med egne tenner forut for Zalgen-avstøpningen i 1960 karakteriseres som "filing" eller "sliping". Jeg viser i den forbindelse til at også Tore Solheim og Wenche Stene-Johansen bruker begge disse begrepene om den "beslipning" de mener er funnet sted, og at Tore Solheim forklarte seg for kommisjonen under den muntlige høringen høsten 2006 uten at Torgersens prosessfullmektiger – etter hva jeg kan erindre – benyttet denne anledning til å avklare nærmere eventuelle uklarheter omkring begrepsbruken. I den grad jeg har benyttet begrepene om hverandre, skyldes det at de for meg er synonyme.

Det sentrale poeng hva gjelder Zalgen, er under enhver omstendighet at de sakkyndige slår fast at endringene i Torgersens tannbitt mellom 1958 og 1960 skyldes mekanisk ytre påvirkning.

22981331

Det er videre påtalemyndighetens oppfatning at dette er gjort fra Torgersens side i et forsøk på å forberede bevisfuske, jf de nevnte skriv fra statsadvokat Frønsdal og min uttalelse av 2. desember 2005 side 109 flg.

5. Påstand om bevisst manipulering av avføringsbeviset ved angivelse av at det var funnet avføring på innsiden av Rigmor Johnsens lår

Det fremgår av dokumentene i saken at det ble funnet avføring på utsiden av Rigmor Johnsens lår. På side 213 i Gjenopptakelseskommisjonens avgjørelse er det skrevet at det ble funnet avføring på innsiden av Rigmor Johnsen lår. I anmeldelsen fra advokat Moss er dette anført å være en bevisst feil fra kommisjonens side.

I notatet av 23. mai 2007 er det vist til at dette er en ren skrivefeil. Det er videre vist til at det de andre steder, jf her kommisjonens uttalelse på side 201 og 210, der avføringen på låret også er omtalt, er angitt at avføringen ble funnet på utsiden av låret.

I likhet med hva Spesialenheten har bemerket, er det også vår oppfatning at det foreligger en åpenbar feilskrift i kommisjonens avgjørelse på side 213, og at denne – lest i sammenheng med side 201 og 210 – ikke gir holdepunkter for Torgersens påstand om "bevisst feil".

BEVISVURDERING I STRAFFESAKER:

I skriv av 5. september 2008, "Gjenopptakelseskommisjonens sviktende grunnlag for å avslå kravet om gjenopptakelse", hevdes det i kap. 2 at de tre tekniske bevisene er verdiløse. Det anføres at kommisjonen ikke tar hensyn til dette faktum som anføres å være utvilsomt og at dersom man legger dette til grunn, må saken gjenopptas.

Det samme ble hevdet overfor Høyesterett i 2001 og gjentatt i gjenopptagelsesbegjæringen av 2004. Anførselene om "verdiløse bevis" er således grundig behandlet allerede, både av de ordinære domstoler, påtalemyndigheten og kommisjonen. Når anførselen gjentas i Torgersens siste begjæring, kan det vanskelig oppfattes annerledes enn at det tilsynelatende ikke aksepteres at samtlige rettsinstanser og kommisjonen har et annet syn på bevisvurderingen i saken enn Torgersen og hans støttespillere.

Det hevdes videre, slik jeg forstår det, at dersom man tenker seg de tre tekniske bevisene borte, ville Torgersen uten tvil blitt frifunnet i 1958. Ved dette ser Torgersen helt bort fra hvordan det totale bevisbildet i saken fremsto for de øvrige aktører som overvar hovedforhandlingen i 1958. Jeg viser i den forbindelse til de skriftlige vurderinger fra statsadvokat Dorenfeldt og lagmann Lunde i 1958/59. Fra Dorenfeldts redegjørelse side 13 (1) hitsettes:

"Hermed antar jeg at hovedpunktene vedkommende vitneavhøringen er kommet klart nok fram. Allerede gjennom denne bevisførsel mente påtalemyndigheten at den hadde tilstrekkelig fellende bevis like overfor Torgersen. I tillegg til alt det fellende bevismaterialet, som ble lagt frem under vitneavhøringen, hadde man imidlertid en rekke tekniske bevis (blant annet tannbitt-, barnål- og avføringsbeviset, min tilføyelse), som jeg nå skal gå over til."

Dette viser med all tydelighet at påtalemyndigheten i 1958 var av den bestemte oppfatning at det, helt uavhengig av de tekniske bevis, forelå fellende bevis mot Torgersen gjennom den

22981331

ordinære vitneførsel. I lagmann Lundes skriftlige utkast til avgjørelse i Torgersens første begjæring om gjenopptakelse, fremgår det at han gir sin tilslutning til dette ved at han på alle vesentlige punkter er enig i at statsadvokat Dorenfelt gir et korrekt og objektivt bilde av saken slik den ble rullet opp under hovedforhandlingen i lagmannsretten. Det må etter dette legges til grunn at bevisene mot Torgersen i 1958 må ha fremstått som svært sterke.

Ved forrige begjæring ble det hevdet at samtlige bevis i Torgersen-saken var feiltolket. Det ble videre, som nå, hevdet at dersom et bevis ikke var 100 % sikkert, måtte man se fullstendig bort fra det. Dette er som jeg har redegjort for i min uttalelse av 2. desember 2005 ikke i tråd med norsk straffeprosess. Jeg viser om dette til min forrige uttalelse på side 113 flg.:

"Beviskrav, bevisvurdering og bevisverdi

Torgersen har, som tidligere nevnt, konkludert med at han i utredningen "Bevisene i Torgersensaken" har påvist at samtlige bevis som lå til grunn for dommen i 1958 ble feiltolket. For å komme frem til denne konklusjonen er det som nevnt påtalemyndighetens oppfatning at Torgersen har benyttet enkelte "metoder" for å svekke det enkelte bevis. I tillegg til de metoder som jeg har nevnt tidligere, er det også påtalemyndighetens oppfatning at begjæringen bygger på en form for bevisvurdering og krav til bevis som ikke er i tråd med norsk straffeprosess.

Påtalemyndigheten oppfatter det slik at samtlige bevis, det være seg de tekniske bevis eller vitneforklaringene, av Torgersen og hans støttespillere har blitt vurdert helt isolert. Dersom det har kunnet konstrueres usikkerhet i tilknytning til en enkelt detalj ved beviset, trekkes den slutning at beviset i sin helhet må ses bort i fra, eller man må legge til grunn et faktum som taler til Torgersens fordel. På denne bakgrunn bygges det opp hypoteser på usikkert grunnlag, men med sikre konklusjoner som enten utelukker Torgersen som gjerningsmann eller konkluderer med at beviset ikke har noen bevisverdi. En slik måte å vurdere bevis på er etter påtalemyndighetens oppfatning ikke riktig.

Et grunnleggende prinsipp om bevis, er at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode. Det er imidlertid påtalemyndighetens oppfatning at Torgersen benytter dette prinsippet feil. Det er nemlig ikke slik at det ved vurdering av hvert enkelt bevis, hvert enkelt moment eller detalj i sakens faktum, kreves "tilnærmet sikkerhet". Bevisene skal vurderes saml og selv om et enkelt bevismoment ikke er bevist utover enhver rimelig tvil, mister det ikke sin bevisverdi i den forstand at man må se bort fra beviset, slik Torgersen synes å hevde. Denne måten å foreta bevisvurdering på er imidlertid ikke ukjent, og påberopes med jevne mellomrom av tiltalte i straffesaker, men er altså uriktig. Høyesterett påpeker dette blant annet i kjennelse av 21.10.05 Høyesterett-2005-01664-A pkt 14:

"Prinsippet om at enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme den tiltalte til gode er en bærebjelke i straffeprosessen. Kravet gjelder for bevisresultatet som sådan – i vår sak om Huseini hadde utvist forsett med hensyn til den omstendighet at det dreide seg om narkotika. Bevisbedømmelsen beror ofte på en vurdering av flere momenter som hver for seg kan ha ulik bevisstyrke. Det kreves ikke at hvert enkelt moment skal være bevist utover enhver rimelig tvil, så lenge det etter en samlet vurdering av momentene ikke er rimelig tvil om konklusjonen."

Det er således etter påtalemyndighetens oppfatning ikke vilkårene for gjenopptakelse som er overopplyst, men bevisene for Torgersens skyld. Bevislighetene i saken etterlater fortsatt ingen tvil om dommens riktighet."

På bakgrunn av Torgersens anførsler knyttet til spørsmål om bevisvurdering og bevisverdi har også kommisjonen en grundig redegjørelse for bevisvurdering i straffesaker, jf kap 5, i avgjørelsen av 8. desember 2006.

Spørsmålet om beviskrav og bevisvurdering er, slik jeg ser det, det sentrale i Torgersen-saken og det er der den grunnleggende uenigheten ligger. Torgersen og hans støttespillere er fortsatt av den oppfatning at et bevis som ikke knytter Torgersen til åstedet eller drapet med 100 % sikkerhet er verdiløst. Dette er åpenbart en feilslutning og det er formentlig denne

22981331

feilslutningen som gjør at kommisjonens avgjørelse og for så vidt tidligere avgjørelser av Torgersens gjenopptakelsesbegjæring er ikke aksepteres av Torgersen og hans støttespillere.

Etter norske prosessregler er det ikke slik at det skal ses bort fra et bevis som ikke i seg selv er 100 % sikkert, slik som anført av de 10 sakkyndige i et brev til kommisjonen av 18. september 2006. Selv om de tekniske bevisene, vurdert enkeltvis, ikke med 100 % sikkerhet knytter Torgersen til åstedet, har de likevel en bevisverdi og det er som nevnt her de sakkyndige tar feil. Det er nettopp dette som er bevisvurdering og denne bevisvurderingen må skje samlet, alle beviser må ses under ett.

Sagt på en annen måte kan vurdering av bevis også være en vurdering av sannsynlighet for tilfeldighet.

- den "tilfeldighet" at Torgersens dress kun inneholder 5 ualminnelige korte barnåler som er like de barnålene som er funnet på åstedet, sammenholdt med at den drepte er tildekket med et juletre med ualminnelige korte nåler
- den "tilfeldighet" at det på Torgersens sko, bukselomme og fyrstikkeske (liket var forsøkt påtent) blir funnet avføring som er lik den som er funnet på åstedet, sammenholdt med at han er pågrepet på vei ut fra det området drapet er begått og det er snakk om et kvelningsdrap hvor urin og avføring er gått på offeret
- den "tilfeldighet" at Torgersen har et tannbitt som ikke utelukker ham som biter i avdødes bryst
- den "tilfeldighet" at flere vitner som kjenner ham plasserer ham i byen slik at han nærmest på minuttet måtte ha påtruffet den drepte
- den "tilfeldighet" at han blir plukket ut av flere vitner som en som ligner på den personen de observerte den drepte sammen med ved beskrivelser som "jævla lik" og "ikke to som kan være så like".
- den "tilfeldighet" at han blir observert i sentrum av en som kjente ham (nabo), på et tidspunkt han selv hevder å være hjemme på Lille Tøyen med "Gerd",
- den "tilfeldighet" at vitnet Ørnulf Bergersen, som har sonet sammen med Torgersen, observerer ham i Skippergata, gata der drapet er begått, rett før han blir pågrepet, samtidig som Torgersen nekter for å ha vært i Skippergata

Alle disse "tilfeldighetene" sammenholdt med en rekke andre forhold gjør det etter vår oppfatning helt utvilsomt at Torgersen er dømt med rette. Hertil kommer den omstendighet at Torgersen – til tross for at han hevdet sin uskyld – nektet å samarbeide med politiet på alle mulige måter, i forbindelse med vitnekonfrontasjoner, tannavtrykk, avhør og hårprøver. I tillegg kommer at han beviselig valgte å lyve i retten da han hevdet at Gerd Berg var "hans Gerd", vitneforklaringene fra familien hans hvor svogeren i ettertid har innrømmet at han ble bedt av Torgersens familie om å lyve for å beskytte Torgersen, jf dok 257/765, Torgersen og/eller hans støttespilleres forsøk på bevisfuske ved produksjon av falske erklæringer med mer, hans tidligere strafferegister og personlighet for å nevne det vesentligste.

Det forhold at de sakkyndige i 1958 trolig uttalte seg "sikrere" den gang om sakkyndige ville gjort i dag, endrer ikke den vurdering som er gjort av de tekniske bevisene. Jeg viser igjen til mine bemerkninger til dette i min uttalelse av 2. desember 2005.

22981331

Jeg vil likevel knytte enkelte bemerkninger til det som anføres konkret vedrørende de tekniske bevisene i herværende begjæring.

Tannbittbeviset

Det anføres av Torgersen at tannbittbeviset er verdiløst og at det er "underkjent" av DRK og en rekke nye sakkyndige.

Tannbittbeviset er vurdert av svært mange sakkyndige opp gjennom årene og deres utøvelse av det skjønn som er påkrevet ved denne type vurderinger har gjort at de er uenige i resultatene.

Det fremkommer klart av tannlege Strøm sin skriftlige erklæring at konklusjonen alltid vil være basert på et skjønn og at man bør utvise forsiktighet når det foreligger overenstemmelse mellom et bitt og den mistenkte tenner. Samtidig gjør Strøm det klart at det ut fra et vitenskapelig syn er overveiende sannsynlig at bittmerket i brystet til Rigmor Johnsen skriver seg fra mistenkte Torgersens tenner. Etterpå redegjør han for sin personlige oppfatning, som han da klart skiller fra det rent vitenskapelige, og konkluderer ut fra sin personlige erfaring med at det er identitet. Og det er dette professor Wærhaug er enig i.

Det er imidlertid på det rene at det ble redegjort for de svakheter som foreligger ved at resultatet er basert på et skjønn og det er åpenbart at dette har vært et tomt i retten, i det minste under utspørringen fra Torgersens forsvarer. Dette støttes av kronikken til Nic. Gulbrandsen som Torgersen viser til, jf det som skrives om det på side 28.

Den sakkyndige som ble oppnevnt av retten ved behandlingen på 70-tallet, Gisle Bang, benyttet noen andre undersøkelsesmetoder, og konkluderte også med overveiende sannsynlighet. De sakkyndige som ble oppnevnt i forbindelse med Høyesteretts behandling av saken i 2001 konkluderte med at det var overveiende sannsynlig (very likely) at det var Torgersens tenner som kunne ha forårsaket bittmerket. Dette ble imidlertid endret til sannsynlig (likely) under høringen i 2006 for kommisjonen. Jeg viser til kommisjonens grundige gjennomgang av det som fremkom under høringen, jf kommisjonens avgjørelse side 151 flg. Jeg mener ellers det er grunn til å merke seg at samtlige uavhengige sakkyndige, har kommet til en konklusjon fra overveiende sannsynlig til sannsynlig at det er Torgersen som er biteren. Mens de øvrige sakkyndige, som alle inngår i gruppen av Torgersens støttespillere, kommer til at beviset er verdiløst, sogar at det "utelukker" Torgersen som biter. Når ingen av de uavhengige sakkyndige støtter Torgersens sakkyndige i deres konklusjoner, er det etter vår oppfatning betimelig, slik også kommisjonen gjør i sin uttalelse fra 2006, å stille spørsmål ved seriositeten i de privatengasjerte sakkyndiges arbeid.

DRK har gitt uttrykk for at man ikke bør tillegge bittmerket stor bevisverdi. De sier imidlertid ikke – slik Torgersens sakkyndige gjør – at beviset er "verdiløst".

Uansett har både Høyesterett i 2001 og kommisjonen i 2006 fulgt rådet fra DRK og lagt til grunn at man ikke kan legge for mye vekt på dette beviset, jf kommisjonens vurderinger på side 158 flg. Når kommisjonen gir uttrykk for at lagretten i 1958 ikke alene har tillagt beviset spesielt stor vekt, oppfatter jeg det slik at de uttrykker det selvfølgelig, at tannbittet har vært ett av mange bevis som er blitt vurdert og at den endring som har skjedd vitenskapelig i forhold til hvor sikkert man mener man kan konkludere, ikke er en omstendighet eller et bevis som er egnet til å føre til frifinnelse.

22981331

Avføringsbeviset

Torgersen hevder at både DRK og de nye sakkyndiges konklusjoner viser at avføringsbeviset er "uten enhver verdi" som bevis for hans skyld.

Rapportene fra de sakkyndige konkluderer med likhet på alle observerte områder av avføringen på åstedet og avføringen funnet på Torgersens sko, bukselomme og fyrstikkcske. Det er dette som fremgår av de sakkyndiges rapporter og av oppsummeringen til Dorenfeldt. Når det gjelder dette beviset, fremkommer det at en av de sakkyndige, Printz, trekker den slutning at overensstemmelsen mellom avføring fra åstedet og den på Torgersens eiendeler neppe var tilfeldig og at samtlige prøver stammer fra den avdøde. Dorenfeldt kommenterer dette i sin oppsummering, og viser forståelse for den slutning Printz trekker, men konkluderer selv med at "overveiende sannsynlig" er en forsvarlig konklusjon. Altså ikke en tilnærmet 100% visshet, slik Torgersen hevder det ble konkludert med. Det må også for dette beviset legges til grunn at forsvarer tok tak i de svakheter som forelå i de sakkyndiges rapporter. For eksempel må det ha vært allment kjent at erter og hvete var vanlig kost på denne tiden.

Selve bevismaterialet finnes ikke lenger. Det er således kun de sakkyndiges rapporter som er vurdert.

Det hevdes at fordi man verken den gang eller nå kan konkludere med identitet mellom avføringen funnet på Torgersen og den på åstedet, er beviset verdiløst.

Dette fremstår etter vår oppfatning som en klar feilslutning. For det første må man legge til grunn at det forelå likhet. For det andre må man se på hvor avføringen er funnet på Torgersen og i den forbindelse vurdere dette i lys av det totale bevisbildet (sannsynligheten for at flere personer går rundt med avføring, lik avdødes, på skoen sin, i lommen sin - noe som tyder på at man må ha fått det på hendene - og sist men ikke minst på en fyrstikkcske, sammenholdt med at Torgersen vitterlig blir pågrepet på vei ut av området hvor det har skjedd et kvelningsdrap - hvor urin og avføring har gått på offeret - og at liket er forsøkt påtent).

Også en av Torgersens privat antatte sakkyndige ser dette poenget, jf sluttinnlegg av 11. mai 2009 skrevet av advokat Moss, vedleggene side 63 hvor Klaus Høyland skriver flg:

"Jeg innser at man kan stille spørsmålsteget ved sannsynligheten av å få på seg menneskeavføring på sko, fyrstikkcske og i lomme, men vi bør uansett resonnerer med tolkning 2 av grunner nevnt over. Og nullhypotesen kan derfor ikke forkastes."

Barnålbeviset

Torgersen hevder at også barnålbeviset er verdiløst. I likhet med de mange instanser som har vurdert Torgersens anførsler rundt dette, deler heller ikke påtalemyndigheten Torgersens oppfatning om dette. Jeg minner i denne forbindelse om at professorene Kåre Venn og Kristian Bjør samt avdelingssjef Rikard Hornstvedt og seniorforsker Bjørn Tveite, alle tilknyttet Norsk Institutt for Skogforskning (NISK), er av den oppfatning at de undersøkelser og vurderinger som ble foretatt av de sakkyndige i 1958 var forsvarlige, at kompetansen til å

22981331

avgi slike uttalelser var til stede i 1958 og at de to professorene, Mork og Printz, måtte antas å ha hatt den nødvendige kompetansen.

Mork og Printz konkluderte med at det var full overensstemmelse mellom barnålene i Torgersens dress og barnålene på åstedet. Ettersom vi kun har noen av barnålene fra åstedet og ikke dressnålene, kan vi ikke kontrollere dette, men må legge til grunn det som fremgår av de skriftlige rapportene. Ut fra det forskerne fra NISK har gitt uttrykk for er det fullt ut forsvarlig.

Et viktig argument for Torgersen er at barnålene stammer fra helt vanlig norsk gran. Dette fremkom imidlertid også i 1958 da Mork forklarte at treet kunne ha vokst hvor som helst i Norge og ha fått sine eiendommelige nåler av at det hadde grodd på skrin jord og i skygge, jf en av artiklene Torgersen viser til i aftenposten 10. Juni 1958. Dette er således ikke noe nytt. Fra den samme artikkelen fremkommer det at Mork skal ha sagt at minst 95 % av nålene på den norske gran er lengre og av en annen form

Under høringen for kommisjonen i mars 2006 ga professor Venn fra NISK for det alt vesentligste uttrykk for det samme som Mork. Professor Venn er enig med Torgersens sakkyndige i at grannåler av slik størrelse og form som de fra åstedet finnes og ikke er uvanlige, men påpeker at uten dokumenterte studier over dette spørsmålet består uenigheten i høy grad om bruk av passende karakteristikker, nemlig betydningen av ord som sjelden, uvanlig, ikke uvanlig, vanlig, alminnelig, normal etc. Han bemerket videre at nåler av den aktuelle størrelse i hvert fall ikke er den vanligst forekommende i norsk skog, men finnes jevnt over på sine steder på greinene, på spesielle trær eller trær på særlige voksesteder. Juletreet på åstedet var et lite, undertrykt tre med korte nåler og korte årsskudd. Dette stemmer også med det Mork ga uttrykk for i 1958, og professor Venn er av den oppfatning at trær med så korte nåler ikke er alminnelige.

Professor Venn ga også uttrykk for at det ved tilfeldig innsamling av barnåler i skog vil være naturlig at det også kommer med nåler av varierende lengde og farge. Han underbygde dette ved å vise til de undersøkelser han selv hadde foretatt. Resultatet av hans undersøkelser viser at nåler av den lengde og form som man fant i dressen til Torgersen og på åstedet forekommer, men ikke i større utstrekning enn ca 5 % av det innsamlde materialet i skogen.

Samtlige nåler i dressen til Torgersen var av samme lengde og farge som nålene fra åstedet.

Det har aldri vært hevdet at barnålbeviset i seg selv og med 100 % sikkerhet knytter Torgersen til åstedet, men det innebærer ikke at beviset dermed er verdiløst, jf det som er sagt tidligere vedrørende dette. Det faktum at det i Torgersens dress, som han hadde på seg da drapet fant sted, ble funnet totalt 5 barnåler, alle i full overensstemmelse med de som var på det grantreet som var lagt over den døde har åpenbart bevisverdi. Sammenholder man det med den omstendighet at Torgersen og/eller hans støttespillere gikk til det skritt å få Støleggen til å avgi en forklaring om at han hadde på seg denne dressen på flukt gjennom de svenske skoger, en forklaring som med tilnærmet sikkerhet/overveiende sannsynlighet er falsk, bidrar dette til å styrke beviset.

Jeg viser for øvrig til min uttalelse av 2. desember 2005 i tilknytning til dette beviset.

22981331

DEL III: BEMERKNINGER TIL TORGERSENS ØVRIGE ANFØRSLER

I tillegg til det som er behandlet foran under del II anføres også enkelte andre grunnlag for begjæringen om gjenopptakelse. Disse anførslene vil bli behandlet fortløpende skriv for skriv.

I. Skriv av 17.7.07 fra advokat Moss – Krav om ny behandling

Slik jeg oppfatter Torgersens begjæring, vil en grunnleggende premiss for de fleste av de påfølgende anførsler være at politi/påtalemyndighet har underslått bevis. Som jeg har påvist foran under del II, foreligger det ikke holdepunkter for å hevde dette, og jeg vil derfor kun komme med korte bemerkninger til denne del av begjæringen.

Henvisningene til Moen-saken og forhold knyttet til 0-dokumenter

Det anføres at parallellen mellom Moen-saken og Torgersen-saken er sterkt fremtredende. Til dette bemerkes at Helga Paulsen, hvis politiforklaring ble plassert som 0-dokument i Torgersen-saken, forklarte seg for retten i 1958. I Moen-saken, jf f.eks Torgersens eksempel 4 i bilag 2, er poengtet at vitnet verken forklarte seg for lagmannsretten eller at forsvarer ikke ble gjort kjent med det.

Torgersen viser til at Moen-utvalget ikke bare godtar en anførsel fra politi om at dette var kjent for forsvarer og retten når ingen andre pålitelige og samtidige opplysninger viser dette. Dette gjelder kun 0-dokumenter hvor man ikke har andre holdepunkter for at retten og/eller forsvarer ble gjort kjent med dette. I Torgersen-saken har vi nettopp pålitelige opplysninger ettersom det fremgår av rettsboka at Helga Paulsen forklarte seg for retten. Når det gjelder avhørene av Gerd Kristiansen, Ragna Nordeng og Ruth Klausen, har ikke disse vært plassert som 0-dokumenter. Jeg viser for øvrig til det som er bemerket om disse vitnene under del II.

Påberopelse av EMK art 6

Det anføres at bevisunderslag er i strid med EMK art 6.

Det bestrides ikke at bevisunderslag begått av påtalemyndigheten (i beste fall) vil være å anse som stridende mot EMK art. 6. Som det vil følge av det som er behandlet ovenfor, er det imidlertid ingen holdepunkter for beskyldningene om bevisunderslag. Jeg finner således ikke grunn til å drøfte anførselen om brudd på EMK artikkel 6 nærmere.

Alf Brandsdal

Det anføres at vitnet Alf Brandsdal ikke møtte som vitne i 1958 etter feilaktige opplysninger i retten om at han var varetektsfengslet i Århus. Vitnet var påberopt av forsvarer, og det er opplyst i rettsboken at han ikke møtte da han satt i varetekt i Danmark, Århus, og at hans utenrettslige forklaring ble dokumentert, jf dok 22 side 20.

Alf Brandsdal ble plukket ut av Ester Olsen (hun i kiosken) som en av flere som lignet den mannen som hadde gått sammen med Rigmor Johnsen, jf dok 22 side 18, samt dok 29. Det er således ikke riktig slik det står i begjæringen på side 9: "Han ble plukket ut i politiets fotoarkiv som den som hadde fulgt etter Rigmor drapskvelden." Under sitt rettslige avhør

22981331

trakk Esther Olsen denne forklaringen, jf dok 45 side 31. Ester Olsen plukket også ut tiltalte og en Olaf Lien som personer som lignet. Hun kunne ikke plukke ut noen med sikkerhet, jf dok 22 side 13.

Anførselen til Torgersen om at det ikke var riktig at Brandsdal satt i varetekt i Århus, slik påtalemyndigheten opplyste i 1958, ble fremmet både i gjenopptakelsessaken fra 2004 og den fra 1997-2001. Jeg viser i den forbindelse til det som er skrevet om dette i min uttalelse fra 2005 side 102 flg. og kommisjonens vurderinger på side 496 flg.

Videre hitsettes fra Borgarting lagmannsrett kjennelse fra 2000 side 45:

"Det foreligger nå en uttalelse av 7. april 1998 fra Landsarkivet for Nørrejylland om at man forgjeves har ettersøkt sak vedrørende Brandsdal i Aarhuspolitiets registre og journaler for den aktuelle periode. Hvorvidt Brandsdal faktisk satt i varetektsfengselet, eventuelt et annet sted enn i Aarhus, er ikke klarlagt. Forholdet kan uansett ikke være gjenopptakelsesgrunn. Anførselen om at politiet faktisk visste hvor Brandsdal var, som må forstås slik at politiet har holdt noe tilbake i forhold til retten, savner ethvert grunnlag. På bakgrunn av det som ellers foreligger, er det for øvrig ingen grunn til å tro at et avhør av Brandsdal under hovedforhandlingen ville hatt noen betydning for utfallet av straffesaken. Allerede på bakgrunn av en samlet vurdering av Esther Olssons ulike forklaringer i saken (jf vedlegg 18 til gjenopptakelsesforklaringen) er det ikke grunn til å tro at Brandsdal har noe med saken å gjøre."

Påtalemyndigheten slutter seg til dette og har ikke ytterligere bemerkninger til anførselen knyttet til Alf Brandsdal.

Vitnet Eilif Støleggen og barnålbeviset

Når det gjelder det som omhandler vitnet Eilif Støseggen, jf begjæringen side 10, fremkommer det der intet nytt siden forrige begjæring i 2004. Jeg finner det derfor i hovedsak dekkende å vise til min uttalelse av 2. desember 2005 side 53 flg., samt det som fremkommer om Eilif Støleggen på side 61.

Hva gjelder professor Rune Halvorsen Øklands utredning om barnålbeviset vises også til det som er bemerket i min uttalelse av 2. desember 2005 på side 48 flg.

Avslutningsvis bemerkes at jeg ikke deler Torgersens oppfatning om at barnålbeviset ble "drept" under kommisjonens høring i mars 2006. Under høringen fremkom intet som svekker barnålbeviset. Printz og Mork konkluderte i 1958 med at dressnålene og nålene på åstedet var like med hensyn til lengde, farge, tørrhet og for øvrig i alle henseender. Det vises for øvrig til mine avsluttende bemerkninger om dette på side 54 i min uttalelse av 2. desember 2005.

Professor Aaser

Det anføres, siste avsnitt side 15, at professor Aaser skal ha ringt til kriminalpolitiet 20. desember 1957, og fortalt at han ikke kunne identifisere avføringen fra Torgersens turnsko som identisk med den fra åstedet. Det hevdes at dette ikke fremgikk av hans skriftlige rapport, men at det fremgår av politiloggen, som forsvarer ikke hadde tilgang til.

Jeg kan ikke se at dette fremgår av politiloggen den 20.12.57. Fra loggen hitsettes:

"Konferert med Hernholm og Grov på åstedet. En pose gips overlevert fra Grov med henblikk på prøve ved lab. Wolff underrettet om gipsen. Han opplyser at prøvene foretatt med ekskrementene ikke har vært positive."

22981331

Det er godt mulig at man kan tolke dette slik at Aaser må ha ringt eller tatt kontakt med Wolff vedrørende dette. Det er imidlertid ikke riktig at det negative resultatet av prøvene foretatt med ekskrementene ikke fremgår av den sakkyndige rapporten. Det vises i denne forbindelse i rapporten fra Skulberg til professor Aaser, datert nettopp 20. desember 1957, jf dok 27 underbilag 3. Det fremgår her at de serologiske testene, trolig for å kunne si om dette var ekskrementer fra menneske eller dyr, ikke ga reaksjoner. Dette fremkommer videre av Aaserud sin rapport av 22. desember 1957. dok 27 underbilag 4.

2. Skriv av 5.9.08 fra professor Eskeland – Gjenopptakelseskommisjonens sviktende grunnlag for å avslå kravet om gjenopptakelse

Blodbeviset

Torgersen hevder, som han også gjorde ved forrige begjæring, at fravær av ferskt blod på ham og hans klær er frifinnende for ham. Nytt i denne begjæringen er bruk av uttrykket ferskt blod, og jeg bemerker kort at jeg er litt usikker på hva som menes med dette. Det er ukjent for meg om de tester man tar for å påvise blod skiller mellom ferskt og gammelt blod.

Blodbeviset ble grundig drøftet både i påtalemyndighetens uttalelse av 2. desember 2005 og i kommisjonens avgjørelse av 8. desember 2006. Det er imidlertid viktig å merke seg at bakgrunnen for drøftelsene er Torgersens påstand den gang som nå, om at fravær av blod på ham eller hans klær utelukker ham som gjerningsmann.

Verken påtalemyndigheten eller kommisjonen er enig i denne konklusjonen. Det har imidlertid aldri blitt hevdet at det ble funnet store mengder blod på domfelte eller hans klær, noe som klart fremgår av de nevnte uttalelser. Det fremkommer også av påtalemyndighetens uttalelse hvorvidt de funn som ramses opp fra side 79 flg. er påvist sikkert som blod eller flekker som ved testing har hatt reaksjoner forenlig med blod. Under hvert punkt er det sitert fra originaldokumentet og vist til dette. Det fremgår hvilken test som er benyttet på materialet og resultatet av disse testene. Dette er også spesifisert i kommisjonens avgjørelse på side 396.

Særlig om den blodtilsølte ulljakken:

Begrunnelsen for påstanden om at fravær av blod på Torgersen eller hans klær utelukker ham som gjerningsmann, er at avdøde hadde blødd kraftig. Det vises i begjæringen til at ansiktet og "blusen" fortil var dekket med blod, og det var mye blod på underskjørtet, luen og skjerfet.

Til dette bemerkes at det fremgår av obduksjonsrapporten at ansiktet var blodtilsølt og at hun var iført en blå "genser" som var blodtilsølt på venstre side, uten at det sies noe mer spesifikt om blodflekken foran på ulljakken (dette plagget omtales i dokumentene også hhv som genser og bluse, men det korrekte er ulljakke). Det er selvfølgelig riktig som bildet av ulljakken viser, jf dok 26, underdok 17, at den er sterkt tilsølt med blod fortil. Det fremkommer imidlertid av sakens dokumenter at avdøde har hatt jakken på seg med kneppingen bak, slik at blodsølet for det meste er bak på ryggen til avdøde slik hun har jakken. Det vises til bildene av jakken, hvor man ser at det er det høyre jakkeerme som er brent, samt at bildene av avdøde viser at det er den venstre armen som er brent. Det fremgår også at hun har mye blod i håret, slik at det er naturlig å anta at hun har blødd fra såret i bakhodet.

22981331

Blod på Torgersens klær:

I forhold til blodspor på Torgersens klær minner jeg om at han etter drapet dro hjem og skiftet. Da politiet kom hjem til moren til Torgersen denne natten/morgenen forklarte hun at Torgersen denne kvelden, før han skiftet og dro til byen igjen, hadde hatt på seg blå dress, brune sko og antagelig en sort skjorte. Dette antrekket ble funnet i gangen utenfor Torgersens rom og tatt med av politiet. I kjelleren stod det noen sko til bløt i vann, men det ble opplyst at dette ikke var Torgersens sko, men tilhørte en av brødrene. På det ovennevnte antrekket, som politiet først tok beslag i, ble det ikke funnet spor av blod og heller ingen reaksjoner forenelig med blod. Den brune dressen, som Torgersen faktisk hadde på seg denne kvelden, ble først beslaglagt av politiet 9. desember 1957, altså tredje gang politiet var hjemme hos Torgersen. Hvor dette antrekket befant seg første og andre gang politiet var hjemme hos Torgersen, og hva som er gjort med det i mellomtiden, er det ingen i dag, med unntak av Torgersen, som kan si noe om. Videre ble det senere kjent at skoene som stod i vann hadde tilhørt Torgersen og at det kom frem under etterforskningen at Torgersen brukte disse skoene når han gikk til byen og skulle være "kledd" (jf forklaringen fra svogeren i dok 22 på side 23). På disse skoene og dressbuksene fremkom det, som kjent, reaksjon på vannstoffperoksyd og benzinreagens, altså undersøkelser som indikerer tilstedeværelse av blod. Frakken Torgersen hadde på seg denne kvelden ble heller ikke beslaglagt av politiet før 8. desember 1958, altså andre gang de var hjemme hos Torgersen. Undersøkelse av frakken ga også positiv reaksjon på stoffer som indikerer blod, samt at en av flekkene ga positiv Takamaya reaksjon som altså påviser blod sikkert. Frakken er videre beskrevet som "ren over det hele" - likevel fikk man disse reaksjonene.

Et annet forhold er at vi i dag ikke med sikkerhet kan vite om politiet faktisk har beslaglagt den skjorten Torgersen hadde på seg denne kvelden. Hans mor hevder han hadde på seg en sort skjorte. Selv sier han at han hadde en skotskrutete, mens Odd Størås som traff Torgersen på cafe Hjerterom forklarer at Torgersen hadde en lysblå skjorte med hvite striper på langs. Svogeren har forklart at Torgersen hadde kjøpt seg en lyseblå ensfarget skjorte, jf dok 22 side 23. Jeg kan ikke se at politiet den gang verken undersøkte eller hadde tatt i beslag en lysblå skjorte.

Blod på Torgersen

Det hevdes at det ikke var synelige spor på Torgersen som hadde utseende som blod. Dette medfører ikke riktighet. Det fremgår av avhøret av Torgersen samme natt som han ble pågrepet at det ble observert blod på hendene hans, jf i denne forbindelse dok 6, avhør av Torgersen side 3:

"Den 7.12.57 kl 0400 ble siktede Fredrik Ludvig Fasting Torgersen, f. 1.10.34 undersøkt på Kriminalavdelingen av professor Waaler i nærvær av pfm. Haukenæs og rapportskriveren.

Det ble funnet blod på venstre pekefinger, litt på oversiden av fingeren ved negleroten og litt på neglen. Det ble også funnet blod på høyre ringfinger, rundt negleroten, og det så ut til å være tørket bort, og at det er blitt liggende igjen i negleroten."

Det er imidlertid riktig at neglavskrapet til Torgersen ikke ble testet slik at stoffet ga positiv reaksjon på Takayama-testen, jf dok 26 underdok 13 som gjelder avdødes neglavskrap og ikke Torgersen. Det er således korrekt som Torgersen hevder at hans neglavskrap kun testet positivt på benzidin og hydrogenperoksyd. Disse testene er ikke spesifikke for blod, men en

22981331

indikator for materiale forenlig med blod. Dette var imidlertid også et tema under hovedforhandlingen i 1958, jf dok 76, hvor det fremgår at man ved forsøk på Rettsmedisinsk institutt undersøkte om det kunne være rester av f.eks appelsin. Forsøkene som ble foretatt med blodappelsin ga ikke positiv benzidinreaksjon.

Det som etter påtalemyndighetens syn er interessant ved professor Waalers beskrivelse av blod på Torgersens fingre er politiets observasjoner av at Torgersen vasket hendene både før og etter inkvireringen, jf politikonstablens rettslige forklaringer vedrørende dette i dok 45, side 58 flg. Denne grundige vaskingen skjedde altså før observasjonen av blod som er vist til ovenfor. Videre er det i denne forbindelse interessant å merke seg at Torgersen bestemt benektet overhodet å ha vasket seg, jf Dorenfeldts redegjørelse pkt 7 og det jeg har skrevet om dette i min tidligere uttalelse på side 79.

Påstander om hvordan "blodbeviset" ble presentert i retten

Det hevdes at juryen i 1958 åpenbart ikke kunne ha vært klar over at det ikke fantes blodspor som knyttet Torgersen til drapet.

Det er ingen som i dag kan si sikkert hvordan blodbeviset ble presentert i 1958, men jeg vil anta at det ble presentert i tråd med det som fremkommer av analysene og at det ble redegjort for de forskjellige reaksjoner, betydningen av resultatene og om disse var spesifikke for blod eller ikke. Det fremkommer, som nevnt ovenfor, av sakens dokumenter at blodet på Torgersens fingre var et tema, jf igjen dok 76.

Vitnet Johanne Kristine Olsen

Torgersen hevder at kommisjonen bygger på feil faktum når de legger til grunn at Johanne Kristine Olsens forklaring er riktig.

Det fremkommer ingen nye anførsler vedrørende dette vitne. Det vises derfor til kommisjonens grundige drøftelse av dette og det som der er anført. Jeg slutter meg derfor til det som der er vurdert og viser ellers til min tidligere uttalelse vedrørende dette.

Helt kort minner jeg om at dette vitnet kjente til Torgersen godt av utseende. Videre styrker det hennes forklaring at det er en drosjesjåfør som får en tur til Lille Tøyen, hvor Torgersen bor, på et tidspunkt og fra det sted som stemmer svært godt overens med Olsens forklaring. Det styrker også hennes forklaring at hun til en nabo/venninne fortalt om sin observasjon av Torgersen som tok taxi denne natten. Dette gjorde hun før hun i det hele tatt var kjent med at Torgersen var pågrepet og mistenkt for drapet. Olsen forklarte også, jf dok 18 side 68:

Fredrik Torgersen hadde på seg stripete bukser da han gikk forbi henne i Torggt. ved Eldorado kino."

Denne observasjonen nevnte hun også for naboen da hun snakket med henne dagen etter. Naboen har bekreftet dette og forklart at hun husker at Olsen forklarte at Torgersen gikk i noen "rare bukser".

Dette er på ingen måte en ny omstendighet eller et nytt bevis som er egnet til å føre til frifinnelse. Vitnet ble ført for lagretten som direkte har kunnet vurdere hennes forklaring.

22981331

Omstendighetene rundt observasjonen som lysforhold eller på hvilken måte hun observerte ham osv. hadde lagretten åpenbart en bedre mulighet til å vurdere enn det vi har i dag.

Til drøftelsene om hva drosjesjåfør Strand forklarte om sine observasjoner vil jeg kort bemerke at han i sin forklaring sier at han synes å huske at personen kom fra Aksel Jensen-hjørne. Strand ga videre uttrykk for at han ikke festet seg veldig ved denne personen og at han kun forklarte at personen muligens hadde hatt og mørk frakk, jf dok 18 side 70. Det forhold at personen kom fra Aksel Jensen-hjørne og at han hadde hatt blir fremstilt som ikke forenlig med at vedkommende kan være Torgersen. Slik jeg ser det fremkommer det klart av Strand sin forklaring at dette er ting han ikke er sikker på. Det han er sikker på og som er det sentrale, er at han fikk en drosjetur fra Youngstorget og til Lille Tøyen som stemmer svært godt overens med Olsens forklaring.

Politiet og påtalemyndighetens kjennskap til vitnet Ørnulf Bergersen

Det anføres at kommisjonen tar feil når den legger til grunn at politiet ikke kjente til Bergersens forklaring før 3. juni 1958 og at de tar feil når de legger til grunn at det ikke var aktuelt å avhøre Bergersen under den rettslige forundersøkelsen. Det anføres at det var straffbart at juryen ble feilinformert om at Bergersens forklaring ikke var kjent for politiet og påtalemyndigheten før 3. juni 1958 og at dette er en selvstendig gjenopptakelsesgrunn etter straffeprosessloven § 391 nr 1.

Anførselene knyttet til dette er ikke nye i forhold til det som ble anført forrige gang og jeg viser til mine bemerkninger på side 62 flg i min forrige uttalelse.

Nytt i forhold til Torgersens anførsler sist er at kommisjonene under sin gjennomgang av saken fant et notat hvor det fremgår at politiet, trolig etter å ha blitt kontaktet av lege Leikvam, gjorde undersøkelser rundt fanger på frifot i perioden for drapet. Resultatet var at politiet fikk opplyst at en fange, nemlig Ørnulf Bergersen, var på frifot på dette tidspunkt. Det er nærliggende å tro at undersøkelsen ble gjort som et resultat av lege Leikvams kontakt. Det foreligger for øvrig ingen opplysninger som tyder på at man kontaktet Bergersen med forespørsel om han ønsket å forklare seg. Jeg vil tro at man den gang, som man ville ha hatt også i dag, hadde betenkeligheter med å gjøre direkte fremstøt ovenfor Bergersen all den tid man hadde funnet frem til ham gjennom opplysninger fra en lege med taushetsplikt. Av påtegningen dok 1h fremgår det at kriminalsjefen, L' Abéc-Lund i hvertfall var av den oppfatning at politiet ikke kunne gjøre noe med de opplysningene de fikk av overlege Leikvam, annet enn å be overlegen rette en inntrengende henstilling til den ukjente fange om å avgi nærmere forklaring. Men dette vet vi altså ikke noe sikkert om.

Det er imidlertid på det rene at de forklaringer som lege Leikvam, fengselsdirektør Dokmo og Bergersen selv avga, tyder på at Bergersen først bestemte seg for å stå frem som vitne i saken rett før han ble ført som vitne den 7. juni 1958, jf avhør av ham 3. juni 1958 dok 66.

Det fremstår som spekulativt at alle disse tre og i tillegg statsadvokat Dorenfelt skulle lyve om dette, når man samtidig hadde en bevissituasjon hvor man helt klart ikke har behov for denne forklaringen. Hvilket motiv skulle man ha for å holde dette skjult for Torgersen, hans forsvarer og retten? Det forhold at dr Leikvam på et mye tidligere tidspunkt hadde tatt kontakt med politiet og redegjort for Bergersens forklaring i korte trekk kommer klart frem og ble ikke holdt tilbake.

22981331

Om dette vitne skriver Dorenfeldt følgende på påtegningsarket 1f:

Jeg har tidligere vært inne på hans forklaring og jeg vil understreke at det etter alt det som kom fram fra så vel ham selv som fra overlege Leikvam og underdirektør Dokmo, ikke var noen grunn til å anta at han forklarte annet enn sannheten. Påtalemyndigheten understreket imidlertid at vitnet i og for seg ikke hadde noen avgjørende betydning, men at han bekreftet påtalemyndighetens versjon om hvorledes Torgersen hadde vendt tilbake til åstedet for å sette ild på og skjule alle spor.

Uansett om det skulle være slik at dommer Koren, som ledet den rettslige forundersøkelsen, ble gjort kjent med at det var Bergersen man ønsket å avhøre, ble det ikke gjort, trolig ut fra en vurdering om at det var unødvendig.

Det vises for øvrig til at kommisjonen drøfter dette grundig, jf kommisjonens avgjørelse side 296 flg., og påtalemyndigheten slutter seg for det alt vesentligste til de vurderinger som der gjøres.

Det anføres at kommisjonen er selektiv i sin sitatbruk, klart i disfavør av Torgersen, og at dette er nødvendig for at kommisjonen skal kunne komme til den konklusjon de ønsket. Det er ingen holdepunkter for dette og jeg deler ikke dette syn. Man bør her stille seg spørsmålet om hvorfor kommisjonen i tilknytning til disse anførselene skulle vise til et notat ingen andre har merket seg for deretter å måtte være bevisst selektiv i Torgersens disfavør. Det er slik jeg ser det ingen logikk i disse anklagene mot kommisjonens redelighet.

Det som anføres under punktene nedenfor, er for det alt vesentligste dekket av mine bemerkninger under del II bevisvurdering i straffesaker.

Jeg vil likevel knytte noen få bemerkninger til dette ut over det jeg har bemerket under del II.

Brevet fra de ti forskerne av 18. september 2006

Det er på det rene at de 10 forskerne konkluderer med at de tre tekniske bevisene er verdiløse. De tolker bevisene ut fra et vitenskaplig perspektiv hvor det konkluderes med at man ikke med naturvitenskaplig sikkerhet kan knytte Torgersen til drapet og at man derfor må se bort fra beviset. Dette er, som vist til tidligere, en feilslutning, og det er derfor kommisjonen forholder seg til dette brevet fra forskerne som de gjør.

Brevet til justisministeren av 9. Juni 2008 signert av 270 forskere

Brevet fra de 270 forskerne til Justisministeren er, slik jeg oppfatter det, ment å være et nytt bevis for at de tre tekniske bevisene er verdiløse. Dette har jeg uttalt meg om tidligere og finner ikke grunn til å gjenta det i tilknytning til dette punktet i begjæringen.

Jeg vil imidlertid bemerke at det er en misforståelse dersom man, altså det vitenskaplige miljø, er av den oppfatning at påtalemyndigheten og/eller domstolene ikke tar vitenskapen på alvor. Dette er åpenbart et område i utvikling og det er viktig med et godt samarbeid. Det er imidlertid slik at det er retten som skal vurdere bevisene i sin helhet og ikke de sakkyndige som skal avgjøre saken. Jeg ser av brevet at de sakkyndige ikke ønsker å uttale seg om skyldspørsmålet, men det er jo nettopp det de gjør når de hevder at bevisene er verdiløse. Sakkyndige skal ikke uttale seg om bevisvurderingen. De tekniske bevisene er ikke hver for seg bevis for Torgersens skyld, men de er et bidrag i den lange rekken av beviser som foreligger. Det er også viktig å merke seg at det i denne saken foreligger sakkyndiguttalelser som har en annen konklusjon enn det de 10 forskerne har hatt.

22981331

De 270 forskerne gir uttrykk for at de er redde for at aktørene i straffesaker ikke forholder seg til vitenskapelige utredninger på en saklig og nøktern måte. Etter påtalemyndighetens oppfattning er det nettopp det kommisjonen har gjort ved ikke å la seg presse av den enorme pågang fra Torgersen og hans støttespillere.

Det vises for øvrig til det omfattende antall innlegg i aviser og blader som er produsert av et fåtall personer tilhørende Torgersens støttegruppe, herunder hans private sakkyndige. I disse artiklene er det ofte en rekke feil i det faktum som legges til grunn. Påtalemyndigheten har flere ganger vurdert å komme med korrigerende innlegg, men har latt det være da saken nå på nytt står for kommisjonen. Det er generelt vår oppfatning at saken ikke skal avgjøres ved innlegg i media.

Anførsler vedrørende Gjenopptakelseskommisjonens forhold til DRK

Anførselene under dette punktet er også en anførsel om at kommisjonen ikke tar innover seg at tannbittbeviset og avføringsbeviset er "verdiløst". Dette er som nevnt ikke korrekt, og jeg viser til det jeg har bemerket vedrørende dette tidligere. Når det gjelder tannbittbeviset sier DRK at man ikke bør tillegge beviset for stor vekt, – ikke at det er verdiløst. Videre når det gjelder avføringsbeviset, kommer DRK med en vurdering av de sakkyndige erklæringene, og de har ingen bemerkninger til de undersøkelser de har foretatt og ei heller konklusjonene om likhet. Dette er grundig gjennomgått i min forrige uttalelse på side 32 flg. Og det er nettopp likhet som er det sentrale for påtalemyndigheten ved vurdering av beviset.

Offentlig kritikk av kommisjonens avgjørelser

Det vises til en rekke artikler som inneholder sterk kritikk av kommisjonen og gjelder i hovedsak det forhold at kommisjonen ikke tar hensyn til at de avgjørende bevis i Torgersen-saken er verdiløse.

Det er grunn til å undre seg over denne anførselen for det første fordi det er på det rene at denne såkalte offentlige kritikken for det alt vesentligste kommer fra Torgersens egne støttespillere, herunder personer som har arbeidet over lang tid med å få saken til Torgersen gjenopptatt.

For det andre ville det vært meningsløst dersom denne type innlegg skulle hatt betydning for kommisjonens vurderinger og avgjørelse. Jeg betviler sterkt at Torgersens støttespillere, herunder særlig Eskeland, Moss og Brandtzæg ville mene at artikler skrevet av påtalemyndigheten, dommere som tidligere har behandlet saken og for øvrig andre som mener at det ikke er tvil om Torgersens skyld, skulle bli tillagt vekt ved kommisjonens avgjørelse.

3. Skriv av 2.12.08 m/vedlegg fra advokat Moss vedrørende DNA

DNA-undersøkele av hårene på RMI

Det anføres at kommisjonen har lagt stor vekt på den manglende DNA-undersøkelsen av hårene på RMI. Dette medfører ikke riktighet, og det vises til kommisjonens avgjørelse på side 401 hvor kommisjonen skriver flg:

"Fraværet av en analyse i dag er i seg selv heller ikke av nevnevrdig betydning for gjenopptakelsesspørsmålet."

Kommisjonen gir uttrykk for at den har merket seg Torgersens manglende vilje til å bidra til oppklaring av saken.

Hårene på kåpen til Rigmor kan stamme hvor som helst fra. Slik påtalemyndigheten ser det er det liten sjanse for at en analyse skulle ha bidratt til å opplyse saken.

Det er ingen holdepunkter for at Torgersen har avgitt hårprøve i 1958. Det vises i denne forbindelse til at det fremgår av arbeidsloggen at dr. Lundevall den 30. mai 1958 oppsøkte Torgersen for å ordne med hårprøven, men at Torgersen da nektet å avgi slik prøve. Etter dette finnes ingen opplysninger om nye forsøk på å få tatt hårprøver, eller at slik prøve senere ble avgitt. Det er følgelig heller ingen holdepunkter for at Torgersens hår skulle ha blitt merket "hår fra avdødes kåpe". Av dok 27/6 fremgår det at det ble undersøkt hår fra siktedes frakk og sokk.

Dette, sammen med Torgersens manglende vilje til samarbeid også under etterforskningen i desember 1957 og vinteren/våren 1958, er det kommisjonen har merket seg i forbindelse med behandlingen av gjenopptakelsesbegjæringen.

Til spørsmålet om sikkerheten ved en DNA-analyse (MIT-DNA) av hårene funnet på Rigmors kåpe har jeg ikke fagkunnskap til å uttale meg om det. Jeg legger til grunn at, dersom Torgersen nå likevel er villig til å avgi en DNA-prøve, vil dette være et spørsmål Bente Mevåg – leder DNA gruppa ved RMI - vil kunne redegjøre for. Dersom Torgersen fortsatt fastholder at han ikke er villig til å avgi DNA-prøve, kan jeg ikke se at det er nødvendig å bruke ytterligere tid og ressurser på spørsmålet, ei heller foreta undersøkelser av hårene fra Rigmors kåpe som vil medføre at de forbrukes og/eller blir ødelagt.

4. Skriv av 11.3.09 fra professor Eskeland – Nye dokumenter

Det bemerkes innledningsvis at kronikken i Morgenposten 16. Juni 1958 av Nic. Gulbrandsen ikke er ukjent idet den ligger i sakens dokumenter. Det vises for så vidt også til at advokat Moss i sitt skriv av 11. mai 2009 på side 9 har vært kjent med kronikken i flere år.

Eskelands tolking av kronikken er et nytt eksempel på hvordan man kan tolke en artikkel til å støtte sitt syn. Gulbrandsen stiller seg spørsmålet om det kan være tvil om at saken fikk den eneste rette utgang. Hans svar på dette er Ja. Han skriver;

"Etter min mening JA fordi det ikke i denne saken foreligger noen ubetinget bevismiddel for at det virkelig var Torgersen som utførte forbrytelsene i Skippergata, heller ikke fantes noe øyemidne til ugjerningen."

22981331

Slik jeg tolker dette har han ikke oppfattet noen av de tekniske bevisene som 100 % sikre slik Torgersen og hans støttespillere hevder. Han oppfatter det som "indisier" på skyld, hvor summen av indisierne var for overveldende til at et menneske kan ha hatt slik uflaks. Om tannbittbeviset skriver han følgende:

"Advokat Knut Blom har rett i sin påstand og i sitt resonnement at en gang i fremtiden vil muligens et tannavtrykk jevnføres med et fingeravtrykk i beviskraft, men verken i norsk eller utenlandsk rettspraksis har man i dag tilstrekkelig materiale til å vurdere den rettslige styrken i et tannavtrykk. Rettsodontologi står i så måte i en klar annen stilling enn rettsmedisin."

Etter min oppfatning viser dette sitatet klart at det også under hovedforhandlingen i 1958 var et tema hvilken vekt en kunne tillegge tannbittbeviset. Det fremgår helt klart at i hvert fall kronikkforfatteren ikke har oppfattet dette alene som et sikkert bevis for Torgersens skyld.

5. Skriv av 24.4.09 fra professor Eskeland – Barnålbeviset

Jeg har ingen bemerkninger til det som her anføres utover det jeg allerede har bemerket under del II barnålbeviset.

6. Skriv av 13.05.09 fra advokat Moss – Avsluttende bemerkninger

1. Habilitet

Jeg har ingen bemerkninger til det som anføres her utover det som er redegjort for i del II.

2. Sakkyndig bevis

Spørsmålet om de tre tekniske bevisene og Torgersens privatantatte sakkyndiges uttalelser har jeg drøftet under del II. Jeg vil imidlertid bemerke at jeg ikke er enig i det faktum advokat Moss her legger til grunn. Det er for eksempel ikke riktig at bittmerket mangler spor etter tann 42 eller at barnålene fra dressen til Torgersen ikke er målt. Dette er imidlertid ikke nye anførsler, og jeg viser til min tidligere uttalelse fra 2. desember 2005 på hhv side 23 og 52.

Når det gjelder de øvrige meningsytringer som kommer til uttrykk under dette punkt har jeg for det alt vesentligste behandlet dette tidligere og finner ikke grunn til å utdype det nærmere.

3. Vitnebevis – Brit Pedersen

Jeg er noe usikker på hva man mener dette vitnet skal belyse. Vitnet forklarer selv at hun ikke kjente Rigmor spesielt godt. Hun har forklart at hun ikke fikk lov å omgås Rigmor eller hennes søsken privat, men at hun tidvis snakket med henne når de lekte på Bankplassen. Vitnet var 15 år på det tidspunktet drapet skjedde. Jeg forstår det slik at advokat Moss mener hun bekrefter at det var "noe rart" hjemme hos Rigmor og at drapet må ha vært en innsidejobb.

Forklaringen fra vitnet fremstår for meg som en blanding av synsing, sladder og spekulasjoner. Ingen av søsknene til Rigmor, som bør være de som kjente hjemmesituasjonen til Rigmor best, bekrefter noe av det som her fortelles.

22981331

Jeg er av den oppfatning at dette er en fortsettelse av den trakassering som har pågått ovenfor Rigmor og hennes familie over svært lang tid. Jeg kan ikke forstå dette annerledes enn at man fortsatt mener at noen i hennes egen familie er ansvarlig for drapet. Etter at professor Eskeland 2. april 2009 ble dømt for ærekrenkelses ovenfor Rigmors familie skulle en tro at de nå ville la dette ligge.

4. Vitnebevis – Arne Winger – Helga Paulsen – Alf Brandsdal mfl.

Arne Winger tok kontakt med politiet i august 2005 og forklarte at han så Torgersen komme ut fra Skippergata 6b drapsnatta på sykkel. Arne Winger stod da i et portrom i Skippergata og klinte med ei jente ved navn Rigmor som skulle ha vært søsteren til den drepte. Vitnet Eiler Lia, jf dok nr 10, har forklart at det stod et par og klinte i et portrom i Skippergata ca kl 2330. Arne Winger er altså et vitne som synes å plassere Torgersen i Skippergata på et tidspunkt som kan passe med drapstidspunktet og på et tidspunkt Torgersen hevder å ha vært hjemme. Påtalemyndigheten har imidlertid ikke funnet å kunne legge betydelig vekt på denne henvendelsen fra Arne Winger i 2005. Det er en rekke ting som ikke stemmer med andre forhold, og det er usikkert om man kan stole på denne observasjonen. Arne Winger forklarer at han var sammen med søsteren til avdøde og at hun heter Rigmor. Dette gjør det usikkert hvem han eventuelt er sammen med. I følge andre vitner er ikke Torgersen observert med sykkel på dette tidspunkt. Videre er det på det rene at Arne Winger i mars 2007 ikke lenger husker at han har henvendt seg til politiet i august 2005.

Det synes som om advokat Moss er av den oppfatning at denne forklaringen viser at Rigmors søsken skjuler noe og at de bør avhøres av kommisjonen om dette. Jeg kan ikke se at det er behov for slike avhør, men det får kommisjonen ta stilling til.

Advokat Moss antyder også at det kan ha vært Arne Winger som fulgte etter Rigmor denne kvelden og igjen ser man at en person blir mistenkeliggjort som den mulige drapsmann uten holdepunkter av noen art.

Jeg finner grunn til å bemerke at jeg ikke er enig med advokat Moss i den fremstillingen han har av Olga Eriksens observasjoner hva gjelder åstedet. Det vises til min tidligere uttalelse side 91 hvor dette behandles.

Det er, slik påtalemyndigheten ser det, ikke grunn til å kritisere etterforskningen i denne saken slik advokat Moss hevder. Etterforskningen ble også kritisert i 2004-begjæringen og jeg viser til mine bemerkninger til dette i uttalelsen av 2. desember 2005 på side 113.

Når det gjelder det som anføres om Ørnulf Bergersen, viser jeg til min tidligere uttalelse på side 59 flg. Det er ingen holdepunkter for at Ørnulf Bergersen søknader om benådning skulle få eller fikk noen spesiell behandling fordi han vitnet i Torgersensaken. De dokumenter som foreligger vedrørende dette tyder heller på det motsatte, at han ikke skulle få noen fordeler.

Advokat Moss stiller en rekke spørsmål det ikke er mulig å svare på i dag, over 50 etter at drapet ble begått. Jeg har også problemer med å se relevansen i spørsmålene. Det at man i dag har spørsmål man ikke får svar på, er åpenbart ikke en

22981331

gjenopptakelsesgrunn i seg selv. Det er heller ikke noen mistenkelig ved det, men rett og slett en naturlig følge av at det har gått over 50 år. Det sier seg selv at i et så omfattende materialet som foreligger, med så mange vitner og sakkyndige osv. er mulig å finne spørsmål vi i dag ikke kan svare på.

5. Andre forhold

Gerd-avhørene

Advokat Moss har vært i kontakt med Tom Jacobsen, fetteren til Gerd Kristiansen og viser til at denne fetteren er av den klare oppfatning at om kusinen Gerd var "Torgersens Gerd", ville hun ikke fortalt det til noen, heller ikke familien.

Videre forteller han om et anonymt tips som skal ha kommet til Tore Sandberg i mai 2008. Tipset lød som følger:

"Den forsvunne Gerd var gift Tørud, gift med Sverre Tørud fra Gjøvik. Begge ble alkiser og er døde for lengst.

Gerd har i et familieselskap innrømmet at det var henne som var denne GERD, men hun var jo gift og kunne derfor ikke melde fra om dette. Dette er blitt fortalt av Sverres bror Arild Tørud, Gjøvik.

De er alle i familien Tørud redde for å melde fra om dette."

Ved kontakt med Arild Tørud kan han ikke bekrefte dette, men mener at det hadde vært snakk om Fasting Torgersensaken. En niese, Kari Tørud, kan fortelle at hun har hørt noe om at Gerd Kristiansen skal ha fortalt i en familiesammenkomst at hun hadde vært sammen med Torgersen. Gerd Kristiansen var ikke tilstede når hun hørte om dette, og niesen har ikke hørt dette fra Gerd Kristiansen selv. Niesen husker heller ikke når eller hvem som fortalte henne det, annet enn at det må ha vært noen onkler eller tanter.

Jeg kan ikke se at det er noe påfallende at Gerd Kristiansen skulle snakke om sin kjennskap til Torgersen og drapssaken. Gerd Kristiansen ble avhørt som vitne i Torgersensaken, kjente til ham fra Lille Tøyen, samt at hun var på Hjerterom samtidig som Torgersen og hilste på ham. Det fremstår som helt naturlig at dette er noe som ville vært et samtaleemne i familien når det ble snakket om Torgersensaken.

Jeg kan ikke se at det er behov for å følge opp dette nærmere, men overlater til kommisjonen å vurdere dette. Det fremgår at Tore Sandberg personlig har møtt dette anonyme vitnet, at man vet hvilket telefonnummer han ringte fra og jeg legger til grunn, dersom det ikke allerede er kjent for Tore Sandberg, at det må være mulig å bringe det anonyme vitnets identitet på det rene.

Til den gjennomførte fotokonfrontasjonen vil jeg kun bemerke at jeg er usikker på hva denne er ment å bevise og hvilken bevisverdi det har. Det konstateres at Torgersen etter 50 år ikke gjenkjenner Gerd Kristiansen på bildene - og det uavhengig av om Gerd Kristiansen bare er "nabojenta Gerd" eller både "nabojenta Gerd" og "Torgersens Gerd". Hvorvidt Torgersen ville kjent henne igjen for 50 år siden vet vi ikke. Torgersen mener imidlertid selv at hans Gerd ikke kan ha vært Gerd Kristiansen da han ville ha kjent igjen en nabojente.

22981331

Ut over det som tidligere er bemerket, noe jeg anser for dekkende, har jeg for øvrig ingen ytterligere bemerkninger til det som er omtalt i dette skriv.

7. Skriv av 5.10.09 fra professor Eskeland – artikler fra dagspressen – Torgersen 75 år 1.oktober 2009

Ved skriv av 5. oktober 2009 har Eskeland sendt inn kopi av 5 artikler som er skrevet i tilknytning til Torgersens 75 årsdag. Eskeland viser til at artiklene har atskillig interesse i forbindelse med den nye behandlingen. Jeg går ut i fra at dette er ment å være ytterligere eksempler på den såkalte offentlige kritikk, jf Eskelands punkt om dette i sitt skriv av 5. september 2008.

Jeg viser derfor til det jeg har bemerket vedrørende dette ovenfor og minner om at denne såkalte offentlige kritikken for det alt vesentligste kommer fra Torgersens egne støttespillere og er produsert av et fåtall personer tilhørende Torgersens støttegruppe. De nye artiklene bekrefter nettopp dette da 3 av de nevnte artikkelforfatterne også er nevnt av Eskeland ovenfor, nemlig Steen, Heffermehl og Nerdrum.

Jeg har ikke tenkt å komme med bemerkninger til innholdet i artiklene, men ett forhold fanget min oppmerksomhet. I tre av disse artiklene hevdes det også at Torgersen ble utsatt for et justismord allerede i 1955 da han ble dømt for forsøk på voldtekt. Jeg hitsetter de avsnitt hvor dette er omtalt:

1. "Den arbeidsløse bokseren var nylig løslatt på prøve for tyveri og forsøk på voldtekt som han var uskyldig i." (Thorvald Steen)
2. "Ikke alle er på det rene med at Torgersen etter alt å dømme ble utsatt for justismord allerede i 1955. Han ble dømt til tre år og seks måneder i fengsel for voldtekt. Første etter kvinnens død i 1976 erklærte enkemannen at "Else ikke ble voldtatt eller forsøkt voldtatt av Fredrik Fasting Torgersen". Hun ba meg overbringe Fredrik sin undskyldning – før hun døde", står det. (Niels Chr. Geelmuyden)
3. "Han kom i klammeri med politiet, fekk mindre dommar mot seg for vald tjuveri, og vart dømt etter falske valdtektsskuldningar." (Alf Skjeseth)

Til dette kan bemerkes: For det første er det ingen holdepunkter for at Torgersen ble uskyldig dømt for forsøk på voldtekt i 1955. For det andre er det faktum som legges til grunn rundt erklæringen fra voldtektsofferets enkemann helt feil. Den omtalte erklæringen er vitterlig skrevet av Torgersen på hans skrivemaskin og er faktisk et bevis for at Torgersen ikke viker tilbake for å si og gjøre hva som helst for å fremstå som et offer for justismord.

Jeg har en grundig gjennomgang av dette i min uttalelse av 2. desember 2005 og finner grunn til å hitsette det jeg der har skrevet:

"Klemetsen-erklæringen"

I "Bevisene i Torgersensaken" side 71 blir historien om "Klemetsenerklæringen" presentert på følgende måte:

"Torgersen var dømt for et voldtektforsøk i 1955. Det var en viktig grunn til at han ble mistenkt for drapet på Rigmor Johnsen. I 1976 fikk Torgersen et brev fra ektemannen til kvinnen som var involvert. Hun var nettopp død. I brevet skriver han at hans kone hadde

22981331

innrømmet overfor ham at samværet med Torgersen var frivillig og at historien om voldtektsforsøk var noe hun hadde funnet på for å dekke seg selv. Hun beklaget meget den ulykke som var blitt Torgersen til del som følge av historien."

Etter påtalemyndighetens oppfatning er dette direkte misvisende. Torgersen selv opplyser at han i 1976 skal ha vært i kontakt med mannen til den kvinnen han ble dømt for å ha forsøkt å ha voldtatt i 1955. Han fikk i denne forbindelse utferdiget en erklæring med følgende innhold:

"

Oslo den 25/9 1976

Erklæring.

Jeg, Rolf Andreas Klemetsen født 13/9 1914 bekrefter herved at min kone Else Klemetsen ikke ble voldtatt eller forsøkt på dette av Fredrik F. Torgersen.

Før min kone døde bekreftet hun at den situasjon som oppstod på løkken i 1955 var en misforståelse – og det var slik f. Torgersen fortalte.

Hun beklaget meget den ulykke som ble Torgersen til del som en følge av løkke historien.

Denne erklæring er gitt Torgersen etter eget ønske og uten påvirkning av Torgersen. Den er også i overensstemmelse med min hustrus ønske – hun bad meg overbringe Fredrik sin undskyldning – før hun døde.

Rolf A. Klemetsen

"

Dette var oppc også under gjenopptakelsessaken fra 1997-2001, og det vises derfor til statsadvokat Frønsdals kommentarer til denne erklæringen og hvordan påtalemyndigheten ble kjent med den. Fra hans skriv av 22. mai 2000 hilsattes, jf sakens dok 257/562 eller Borgarting lagmannsretts saksmappe 16, dok 606 pkt. 10;

"Erklæringen gjelder voldtektssaken mot Torgersen fra 1955. Erklæringen i kopi, ble levert undertegnede av journalist Norunn Reinertsen i NRK i desember 1998. Den gjenfinnes i boken fra advokat Erling Moss på side 65. Boken er gjort til henvisningskilde av advokat Moss i forbindelse med hans mange skriv til påtalemyndighet og lagmannsrett.

Ut fra at voldtektssaken fra 1955 må antas påberopt som et slags "modus operandi" under straffesaken i 1958, har spes. medarbeider Jeppesen gjort forsøk på å få nærmere klarhet omkring erklæringen. Hun har blant annet avhørt nest yngste sønn av ekteparet Klemetsen. Det vises til dokumentasjon. Han avviser at mor løy i 1955 eller at hun har gitt noen bekreftelse av det slag erklæringen fra 25.9.76 angir.

Påtalemakten har fra man fikk overlevert kopi av erklæringen, vært interessert i å få se originalen. Det har vært opplyst at denne befant seg hos advokatene Jetne og Holm Charlsen uten at dette er blitt bekreftet.

I forbindelse med forsøk på avhør av Torgersen, har temact "Klemetsenerklæringen" vært fokusert. Temaet ble selvsagt tatt opp under avhøret med Torgersen den 09.03.00.

I den forbindelse viser også til resymé av avhøret utarbeidet den 17.04.00 og egenrapport fra spes. medarbeider Jeppesen av 03.05.00, hvor det er angitt avtale om levering av erklæringen til Jeppesen. I brev av 05.04.00 fra advokat Moss anføres det at Torgersen likevel har bestemt seg for ikke å legge frem den erklæringen han angivelig har hjemme.

Det synes klart for påtalemyndigheten at voldtektssaken fra 1955 og "erklæringen" er trukket frem av Torgersens ikke-juridiske medhjelpere uten at dette har vært ønsket av ham. Antagelig er erklæringen en glipp som han angreir, men som han allikevel har brukt overfor kvinnelige sympatisører som bevis for at han ikke er voldtektsforbryter. Dermed er det på et vis sagt "A" uten at dette kan følges opp med det "B" side-element som han skylder sine støttespillere. I denne knipen har han tatt tiden til hjelp, for til slutt å søke en temmelig råten redningsplanke.

22981331

Lagmannsretten får vurdere hvilket lys den oppståtte situasjon omkring "Klommetsenerklæringen" setter på troverdigheten i Torgersens bestrebelser på å få gjenopptatt straffesaken fra 1958."

I avhøret som ble foretatt av Torgersen 9. april 2000 forklarer Torgersen at han gjenopptok kontakt med to av sønnene til ekteparet Klemetsen på midten av 70-tallet, og at han derfor flere ganger var i leiligheten hvor Rolf Klemetsen bodde. Han forklarer at det var Rolf Klemetsen som begynte å snakke om voldtektsaken fra 1955. Torgersen tok deretter med skrivemaskin og skrev ned erklæringen. Erklæringen er således skrevet av Torgersen på hans egen skrivemaskin.

Det ble også foretatt et avhør av sønnen, Tom Freddy Klemetsen, 29. desember 1998, jf dok 267/4. Han opplyser at moren døde i 1961 og faren i 1991. Han har aldri hørt at faren har hatt kontakt med Torgersen etter at han hadde sonet ferdig. Hans inntrykk var at faren "mildest talt" ble forbannet hvis Torgersens navn ble nevnt og at dette varte helt til det siste. Vitnet har heller aldri hørt om at moren skal ha sagt noe om dette til faren på dødsleiet. Han ga også uttrykk for at han ikke kan begripe at moren kunne ha sagt dette, da hun døde brått og plutselig og således aldri har hatt noe dødsleie i alminnelig forstand. Han kjenner heller ikke igjen håndskriften til faren.

Påtalemyndigheten finner grunn til å stille spørsmål ved hvorfor ikke innholdet i denne erklæringen ble forsøkt sikret på noen som helst måte av Torgersen. Hvorfor ble den ikke brakt på banen i løpet av de 16 årene Rolf Klemetsen levde etter at erklæringen ble skrevet, slik at Rolf Klemetsen kunne bekrefte det som stod der? Når man ellers registrerer hvor opptatt Torgersen har vært av å bevise sin "uskyld", er det for påtalemyndigheten helt utenkelig at han eller hans hjelpere skulle unnlate å sikre en vitneforklaring som kunne ha bekreftet hans påståtte uskyld i voldtektsdommen fra 1955. Et annet moment er at Torgersen fortsatt nekter å levere fra seg originalen til politiet, slik at man blir avskåret fra å foreta undersøkelser.

Etter påtalemyndighetens oppfatning fremstår det som tilnærmet sikkert at denne erklæringen er fabrikkert av Torgersen. Dens eksistens svekker Torgersens troverdighet ytterligere. Ved Høyesteretts kjæremålsutvalgs behandling av saken i 2001 fremgår det at også de har dette syn, jf Rt 2001/1521 side 1565:

"Urvalget kan heller ikke se at det foreligger andre nye omstendigheter som taler for å tillegge Torgersens forklaring større troverdighet i dag enn i 1958. De nye omstendigheter som er knyttet til den såkalte Klemetsenerklæringen og tannmodellen Zalgen, gjør ikke det."

Det vises for øvrig til at det fremkommer av saksdokumentene i voldtektsaken fra 1955 at deler av voldtektsforsøket på Else Klemetsen ble sett av vitner, og at hun hadde fysiske merker etter overfallet."

Dette viser etter min oppfatning klart at erklæringen er falsk og produsert av Torgersen. Jeg vil også vise til at Torgersen har forsøkt å få voldtektsaken gjenopptatt 3 ganger, sist i 1973 uten hell. Torgersen som aldri har sluttet å hevde sin uskyld, skal da altså ha sittet på et nærmest frifinnende bevis. Ikke før lenge etter at den som formentlig kan stå inne for innholdet i erklæringen er død, kommer den frem. På denne bakgrunn har jeg vanskelig for å forstå hvordan Torgersens støttespillere kan mene at han er uskyldig dømt for dette forholdet.

En gjennomgang av gjenopptakelsesbegjæringene og behandlingen av disse viser at det ikke foreligger noe ved denne dommen som sår tvil om at Torgersen også her ble dømt med rette.

22981331

DEL IV: BEMERKNINGER TIL OVERSENDELSE FRA KOMMISJONEN**Avhør av Bjørg Njaa av 6.11.09**

Til avhøret av Bjørg Njaa bemerkes kort at dette er en ung pikes erindringer av noe som skjedde for over 50 år siden. Hvorvidt hennes erindringer er korrekte er umulig å si i dag.

Det forhold at hennes far snakket om saken hjemme under middagsbordet finner jeg verken kritikkverdig eller påfallende. Det vises til den omfattende og fortløpende mediedekningen saken hadde og til at saken trolig var et tema i mange hjem på denne tiden.

Videre finner jeg det heller ikke påfallende eller bemerkelsesverdig at en dommer har gitt uttrykk for at han synes statsadvokat Dorenfelt var en dyktig statsadvokat. Jeg kan for øvrig ikke se at det foreligger holdepunkter for vitnets antydninger om at Dorenfelt eventuelt har hatt innflytelse på sammensetningen av fagdommerne i lagmannsretten.

PÅTALEMYNDIGHETENS KONKLUSJON:

Fredrik Ludvig Fasting Torgersens begjæring oppfyller ikke lovens vilkår for gjenopptakelse, verken etter straffeprosessloven § 391 nr 1, § 391 nr 3 eller § 392 annet ledd.

Vår tilrådning blir derfor at begjæringen ikke skal tas til følge.